

נר לדוד - גליון 51
י' חשוון תשפ"א

מנין של עצים

הוא נכנס לבית הכנסת כולו מיוזע. בגדיו העידו עליו כי הוא נמצא כעת בשרות צבאי ולפי גילו, במילואים. זה היה מנין של "ותיקין". השמש טרם עלתה על הארץ רק דמדומי השחר הבהבו על פני שמי ישראל, כבר עמדו באמצע התפילה, והוא נעמד נבוכך בין המתפללים וחיפש בעיניו את מישהו. אחד המתפללים ניגש אליו וברמיזה שאלוהו מה רצונו.

— לא, טלית יש לו וגם תפילין הוא הביא אתו, ברם הוא מראה שאינו יודע לקרוא בסידור ומשום כך אינו יודע היכן עומדים כעת בתפלה. והעיקר, האם כבר אמרו קדיש או לא?

— לא, עדיין לא אמרו.

— מתי יאמרו?

— אנו כבר נגיד לך.

עינים תמוהות רבצו עליו, לא יכלו להבין כיצד יהודי אינו יודע לקרוא בסידור. הוא עמד כל זמן התפילה בעינים סגורות למחצה, סידור פתוח החזיק בידיו אולם לא הוציא הגה מפיו, עד שבא הזמן שעליו היה להגיד קדיש. רמזו לו, והוא התחיל להגיד את הקדיש במלות מסורסות, כשהוא מתקשה בביטוי כל מילה. סקרנים הציצו מבעד לסידור שלו ונוכחו כי התפלה מתורגמת אצלו ללשון לועזית.

אחר כך נתברר כי זוהי רומנית.

היו מעטים שלעגו לו, כמובן לא אמרו את זה בפניו, אולם כשגמר את התפלה ונחפז לצאת, תהו אחריו הרבה עינים.

— טוב, נגיד כי הוא עולה חדש שלא ידע קודם עברית. אבל תפלה?! כבר היה זמן שילמד לכל הפחות את הקדיש מתוך הסידור מבלי להיזקק לתרגום.

אחרים צידדו לזכותו, וכשבא למחרת כבר לא שמו לב לקדיש המוזר ברומנית.

אולם מישוהו מהמתפללים התעניין בו. כשאך עזב את בית הכנסת הלך אחריו, ליווה אותו עד מקום שירותו, ובדרך סיפר לו האיש —

הוא משרת כעת במלואים בירושלים, עושה את כל המאמצים להגיד קדיש שלש פעמים ביום, הוא אמנם לא ידע אף מלה עברית ואפילו תפילה לא ידע עד עלותו ארצה, אולם כאן מתה עליו אמו, והיא אמרה לו לפני מותה, כי לכל הפחות יגיד קדיש אחריה, והוא מקיים את צוואת אמו.

— זה בלבד? שאלהו האיש, מה עם יתר המצוות?

— יתר המצוות? אני אינני יודע עליהן כלום, אדוני. גם אבי כבר לא רצה לדעת עליהן, ביתנו ברומניה היה עשיר בגשמיות אולם עני ואביון ברוחניות, בביתנו לא נכנס שום דבר שבקדושה, אבי היה מתבולל מלא וגם אותנו הוא חניך בדרך זו, ואף פעם לא עלה בדעתי להתרגל למנהגי יהדות, אולם דבר אחד שמעתי – "קדיש". לא היה לי מושג על פירוש המלה הזאת, ידעתי רק כי אומרים את זה אחרי אב ואם לאחר פטירתם, יראתי ללמוד את התפילה הזאת, כי אמרו לי, כי כשיודעים אותה בעל פה מיד נפטר מישוהו שעליו חייבים להגיד קדיש. רק בזה האמנתי ולא למדתי כלום.

משעליתי לארץ ונפגשתי בפעם הראשונה תוך עבודתי עם יהודים דתיים, השתוממתי על עצמי, כי התחלתי לקנא בהם, לא ידעתי כיצד הם חיים, וכיצד זה אפשר לשמור שבת ולא לעשות כלום כל היום, לא לעשן ולא לנסוע באוטו, אולם בכל זאת נכנס משהו בלבי מעין אהבה ליהדות, אלא שהתביישתי להגיד את זה בפומבי.

משנפטרה אמי ועלי היה לשמור על צוואתה, התחלתי זו הפעם הראשונה בחיי לבקר בבית כנסת, כמובן שקשה מאד היה לי להימצא שם, לא ידעתי מתי לקום ומתי לשבת, מה עלי לומר ומה לא לומר, והעיקר, לא ידעתי אף מלה עברית. אם כי אני כבר מדבר קצת, ומבין איכשהו כשמדברים אלי. עד שעזר לי אחד ממכרי ותרגם לי את הקדיש ברומנית, וככה אני אומר אותו במלים עבריות, אולם מתוך הכתב הרומני. אני מתבייש מאד מזה, אולם מה עלי לעשות?

— וללמוד?

— איך לי זמן, החיים כאן קשים וכשאני בא מהעבודה אני כה עייף עד שהמוח אינו מרשה לי ללכת ללמוד דינים. עד היום אני גר במעברה ושם כמעט שאין עם מי לדבר על כך, רובם הם עולים מארצות המזרח, הם אינם מבינים אותי ואני איני מבין אותם. אני הייתי הולך כל יום העירה להתפלל, זאת אומרת להגיד קדיש במנחה וערבית ואחר כך חוזר הביתה כבר עם ערב והולך כמעט תמיד מיד לאחר ארוחת הערב – לישון.

— ולא למדת כלום מן המצוות?

— לא. אולם למדתי קצת לשמור שבת, אינני מעשן כבר, ואינני עובד כלום, אפילו בגינה אינני עובד. אשתי תממה מאד עלי, אולם לא אמרה לי כלום, אני מרגיש כי בשעה שאני לא עושה כלום בשבת, כאילו טוב לאמא שלי שהיא קבורה רחוק מכאן, אני נותן צדקה כל יום בשעה שאני אומר קדיש, ולאחר הקדיש אני יושב קצת בבית הכנסת ומביט על ארון הקודש המחוטב בפשטות, על השולחנות והספסלים, על האורות ועל הספרים, וחושב אני, כי הם מבינים אותי למרות שאני אינני מבין אותם, ככה אני יושב רבע או חצי שעה וחושב על אמא או עלי או על אשתי וילדי היחיד, ואחר כך חוזר הביתה.

— עוד לא החסרת אף פעם מלומר קדיש?

— לא. זאת אומרת, פעם-אחת רק, אבל אני חושב כי גם אז אמרתי קדיש, אולי עוד יותר טוב מאשר בכל הפעמים, משום שהרגשתי, כי אולי הם מבינים אותי.

— מי?

— העצים.

— איזה עצים?

אלו מן היער הקרוב. פעם באתי מאוחר מן העבודה וכשבאתי העירה לבית הכנסת כבר לא היה מנין, אמרו לי כי בסוף העיר יש עוד בית כנסת, שאולי עוד יתפללו שם, אולם לא היה לי כוח ללכת כל כך רחוק, ואולי גם שם אחר, הייתי מאד עצוב ולא ידעתי מה לעשות, לא החסרתי עוד אף פעם לומר קדיש וכעת, מה יהיה?

עמדתי באמצע העיר ולא ידעתי לאן ללכת. זה לא יתכן שלא לומר קדיש, ואני יודע שצריכים להגיד דוקא עם עשרה אנשים, מנין קוראים לזה.

ופתאום נצנץ רעיון במוחי, אינני יודע אם עשיתי טוב או לא, אולם משעשיתי את זה הרגשתי הרווחה בקרבי. יצאתי את העיר לחורשה, נעמדתי בין עצים וספרתי אותם, אחד, שניים, שלשה, ארבעה, עד עשרה עצים ספרתי, הם עמדו סביבי, ובלעדם לא היה אף אחד, הוצאתי את סידורי ואמרתי קדיש בקול רם. ואני ביקשתי מאלוקים שישמע את הקדיש ושיגיד לאמא שלי, שאני אמרתי קדיש בכל לבי, אלא שלא היה לי מנין של אנשים משום שאחרתי מהעבודה ולא יכולתי לעשות כלום. האמן לי שלא יכולתי לעשות כלום. מה אדוני אומר, זוהי עבירה?

— לא, זוהי אינה עבירה, אמר לו האיש, זוהי כלל אינה עבירה, ואין לך מה להתחרט על כך.

* * *

והאיש שסיפר לי את זה אמר לי:

יודעני כי מעטים יאמינו לסיפור הזה משום שהוא קרוב מאד לסיפורים של הבעש"ט זצוק"ל, אולם זהו סיפור אמיתי ששמעתי מפיו של חייל מילואים ששרת בירושלים, הוא סיפר את זה בפשטות ובתמימות ואין לי כל ספק באמינות הסיפור.

זוהי נשמה אחת, רבותי! נשמה אחת מבין רבבות הנמצאות בינינו, אלא שאין אנו מכירים אותה הואיל והיא לבושה בבגדים צואים.

— כמה נשמות גדולות כאלה אפשר למצוא לאחר שיסירו מהן את הבגדים הצואים וילבישו אותן מחלצות?

המודיע. כ"א טבת תשי"ז.

**להוספה לרשימת התפוצה
נא שילחו את המילה "הוספה"**

לתיבת המייל "נר לדוד" - nerledovid@gmail.com

נר לדוד – גליון 52

ג' כסלו תשפ"א

בס"ד

ראשית שנת ת"ש.

מלחמת העולם השנייה בעיצומה. חלקה האחד של פולין תחת אש גרמנית כבדה וקטלנית, וחלקה השני נכבש תחת המגף הרוסי המוחץ, ובני הישיבות מוצאים מקלט בליטא הקטנה, שניצלה באופן זמני מאימת המלחמה.

על פי קריאתו של הג"ר חיים עוזר זצ"ל נדדו כמעט כל הישיבות ממרחבי פולין הדוויה לעבר וילנא, שם שהו עד קיץ תש"א, שעה שהרוסים כבשו את ליטא, והגלו חלק גדול מבני הישיבות ורבניהם לסיביר [ור' דוד זריצקי עצמו ביניהם]. את הנותרים השיגה יד הרוצחים הגרמנים ימ"ש שכמה שבועות לאחר מכן כבשו את ליטא מידי הרוסים, וטבחו, רצחו ושרפו את כל היהודים שנשארו, מלבד ישיבת מיר ועוד שהצליחו בדרך נס להימלט מהתופת לעבר המזרח הרחוק כמפורסם.

וילנא זכתה אז להיות בית לכל הישיבות: מיר, קמניץ, בריסק, ברנוביץ, ראדין, קלעצק, גרודנא, נובהרדוק על כל שלוחותיה, וכן ישיבות חסידיות על אדמ"ריהם, ועוד.

אך בקושי התמקמו הישיבות בוילנא, ושבר גדול פקד אותם עם הסתלקותו בחטף של הג"ר ברוך בער ליבוביץ זצ"ל ראש ישיבת קמניץ בעל "ברכת שמואל", שבא בראש תלמידיו לוילנא, ושם כרע נפל על משמרתו בה' כסלו ת"ש. היה זה שבר על שבר, שכן זמן קצר קודם לכן הסתלק לבית עולמו הג"ר שמעון שקאפ זצ"ל ראש ישיבת גרודנא.

ר' דוד זריצקי, שהיה אף הוא בוילנא עם ישיבתו, ישיבת ראדין, פרסם בעיתון הליטאי 'אידישער לעבן' שי"ל בקובנא, מאמר נרגש עם פטירתו של ר' ברוך בער, בו תאר ביקור של הגרב"ב אצל החפץ חיים כמה שנים קודם לכן.

המאמר יקר הערך הזה, כמו מאמרים רבים נוספים של ר' דוד זריצקי בעתונות אותה התקופה, נתגלה לנו בזכות 'הארכיון היהודי', ותודתנו להם. המאמר נכתב כמובן ביידיש ותורגם בידי המערכת.

בברכה

מערכת "נר לדוד"

"ומה יהיה עם 'קדשים'...?"

רשמי ביקור של הגה"צ ר' ברוך בערל אצל ה"חפץ חיים" זצוק"ל

הדרך מהישיבה אל ביתו הקט של החפץ חיים, קצרה מאד. היא עוברת ליד גינת ירק זעירה, וכשאתה מרים את מבטך מתנצצים מול עיניך שני חלונות קטנים עם וילונות לבנים, קטנים.

צעד ועוד צעד והלב מתמלא במשהו שהוא יותר מרגש, שהוא חזק מהערצה ורחב יותר משמחה.

זוהי התחושה אצל כל מי שעומד להיכנס לביתו של החפץ חיים —

— אבל ר' ברוך בער — — —

לא. לא כך צריכים ללכת אל רבן-של-כל-בני-הגולה. ר' ברוך בער שירד לעומק סודה של מצות 'כבוד-רב', כלל לא הבין, כיצד ניתן לגשת אל החפץ חיים עם אותן הפסיעות שפוסעים בבית או ברחוב, שאיתן צועדים בדרך אל העבודה... אל החולין... כיצד אפשר לראות באותן העיניים — שמתאוות עתה לחזות במקור הקדושה — דברים אחרים שכה רחוקים ממנה...

יודעים אתם כיצד צריכים ללכת?

להוספה לרשימת התפוצה

נא שילחו את המילה "הוספה"

לתיבת המייל "נר לדוד" - nerledovid@gmail.com

כך!...

ראשית, לא צריכים ללכת אלא לרוץ, במהירות האפשרית, ככל שהרגלים הישישות בנות השבעים וכמה יואילו להעניק לנו. כמה חבל שהדרך מהשיבה אל החפץ חיים היא כה קצרה, רק כמה פסיעות קצרות והנה... וכי יש לנו השגה כמה יקרה היא כברת הארץ הזו, הידיעה כי הנה... הנה...

והשכר!

— אלא שאין כולם יודעים שיש מצוה של 'כבוד רבו', לכן הם הולכים כל כך לאט.

רוח קלה משתעשעת עם שולי המעיל הארוך. אניצי הכסף השזורים בזקנקן הלבן זוהרים למול השמש של שחרית, והעיניים נעצמות למחצה...

— בכוונה... בכוונה...

עוד פסיעה קלה...

הנה...

ר' ברוך בער נעמד על מקומו ליד הדלת, מסדר את כובעו, מיישר את זקנקו, רוכס את כפתורי מעילו עד האחרון, מביט שוב לראות אם אין רבב על בגדו, וכל בגדיו מסודרים על מקומם הכן, וידו אוחזת בידית הדלת...

— בכוונה... בכוונה...

הוא עוצם את עיניו בחזקה.

— יעזור לי רבונו של עולם, שאזכה לקבל את ההשפעה מהרב...

הוא פותח את הדלת לאטו, מציץ דרך החור הצר שנפער – וסוגר מיד את הדלת.

— לא! עדיין מוקדם מדי! ואולי איני ראוי לכך?

הוא פותח שוב את הדלת, קמעא קמעא, שהדלת לא תחרוק לפתע, ונדחק עם הדלת לתוך החדר...

הוא נעמד בפניה לצד הדלת הפתוחה.

* * *

שולחן עץ ארוך, מימין כוננית מלאה ספרים, מעט כסאות וספסל אחד ארוך שהיה סמוך לקיר המסויד בלבן. מבין שני חלונות צרים ונמוכים חודרת פקעת של שמש, סקרנית כמו עיניו של ר' ברוך בער. על השולחן מונחים בעירבוביא ספרים שונים, ובירכתי השולחן יושב איש קטן קומה, כפוף, מכוסה כולו בטלית...

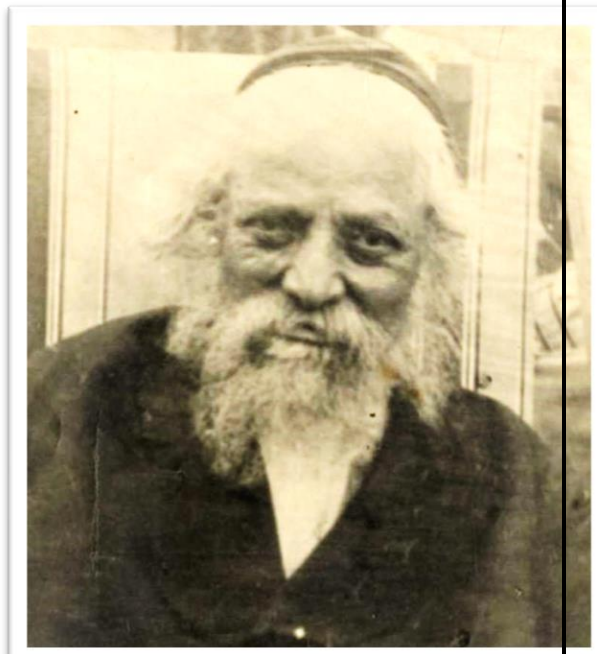
דממה שוררת.

רק מפעם לפעם נשמעים מתחת לטלית מלמולים חטופים, בלתי ברורים, של קטעי תפילות. לעיתים נשמעת אנחה קורעת לב, ולאחר כמה דקות של דממה – התייפחות שקטה של בכי, ולאחריה שוב דממה...

— ה"חפץ-חיים!"

האיש שהצליח להשיג כל מה שבן-אדם יכול להשיג —

— להיות בדרגה גבוהה ממלאך!...

כאן יושב רכון, מכוסה בטלית, אדם שכולו מקשה אחת של תורה ויראת שמים. כאן מתנועעת תורה שלמה על כל פרטיה ודקדוקיה; רוחניות מזוקקת מצופה במעטה דקיק של בשר ודם, כדי שאנשים בני בשר ודם יוכלו לחזות בה מבלי להסתנוור...

ר' ברוך בער מרגיש את זה בכל חושיו התורתיים, כל עורק מעורקיו מבין זאת, משום שרק אדם בעל-דרגה שכמותו, המטפס ועולה שליבה אחר שליבה במעלות השלמות – יכול להבין ולהעריך אל נכון את גודל הדמות היושבת לפניו...

לא. הוא אינו מרהיב עוז בנפשו להתקרב יותר...

— אהה! מי הו ומה הוא ברוך בער זה, ראש ישיבה כלשהי מקמניץ...
אומר הוא תורה מדי פעם. נו, אז מה? מגיע לו יישר-כח על כך שהוא לומד תורה?!

אבל הוא כאן –

אט אט החלה הטלית להתגולל, זקן לבן קטן נדחק מבין קפלי הטלית, ומעליו פנים צנומות עם שני עינים מאירים במבט מעמיק. על העפעף עוד נצצה דמעה...

החפץ חיים ראה את ר' ברוך בער!

מי יכול להבין כיצד לכבד אדם גדול יותר מהגדול בעצמו...

הוא ניסה להתרומם ממקום מושבו, כדי לעמוד לכבודו של ר' ברוך בער, ולא יכול. הוא סמך, באנחה, את שני כפות ידיו על השולחן, וחייך מתוך צער...

— ר' ברוך בער... אה! ר' ברוך בער, מה שלומכם?

רק מי שידע והכיר את הנהגתו המאופקת של החפץ חיים, הבין כמה לבביות והערכה מונחים במילים ספורות ופשוטות אלו.

ר' ברוך-בער ננער ממקומו ורץ אל החפץ חיים, הוא נטל את ידו הלבנה הגרומה הקטנה, ונשק אותה בכבוד. החפץ חיים לעומתו רכן קמעא לפניו, נטל בידיו הקטנות את ראשו הגדול הלבן של ר' ברוך בער ונשקו על ראשו.

— כיצד אתם מרגישים?

— ברוך השם. ומה שלום הרבי?

בעיניו של ר' ברוך בער שכנה כל כך הרבה שמחה, בכל תנועה שלו היה מונח כל כך הרבה כבוד ודרך-ארץ, שהשמחה שלו עברה באורח טבעי אל החפץ חיים, פניו הבהירות האירו ועיניו התרחבו בחיוך (האם ראיתם פעם את החפץ חיים מחייך? לא? חבל!).

— נו... חיים... ומצפים לביאת הגואל...

— שומעים אתם ר' ברוך בער, קולו נהיה לבבי מתוך קירבה, זוהי כבר התקופה האחרונה, לא, אלו הם הימים האחרונים... כל הסימנים מוכיחים כי אותו היום קרוב הוא מאד, אבל איפה אנו אווזים? הא? הרי אנו בדיוק כמו אותו חתן שכבר הגיעה שעתו לצאת אל החופה, והוא עומד בחצר ואוסף את האשפה, כדי שהחצר תהיה נקיה... חתן כסיל שכמותך, כיצד תִּרְאָה אתה בפני הכלה והמחותנים – כשאתה לא נקי, כשבגדיך מטונפים?...!

— מוכרחים ללבוש לבוש נקי... נקי... הסירו הבגדים הצואים....

ועד מתי נתמהמה... עד אשר משיח ידפוק על שערי העיירה? האם נוכל אז להספיק להתעטף במלבושים נקיים ומכובדים?

הוא השפיל את ראשו, ושוב כיסתה הטלית והסתירה את כולו.

ר' ברוך בער המשיך לעמוד כפוף ליד החפץ חיים, ידי שניהם היו אחוזים זה בזה, וקו רחב של אור קרן מעל ראשיהם.

ושוב השתפלה הטלית:

— ומה יהיה עם 'קדשים'?

ר' ברוך בער הרכין עוד את ראשו:

— אני לומד קדשים ככל שאני יכול – ענה בלחישא.

— עליכם אין אני מדבר, אלא על העולם, מדוע אין העולם עוסק במסכתות קדשים... מהרה יבנה המקדש ונצטרך כהנים בעבודתם, והרי זה כה קרוב... כה קרוב... וכאשר משיח יבוא, ובית המקדש יעמוד על מכוננו, מיד יהיה עלינו להקריב את הקרבן הראשון, ואז... לא יהיה לנו כהן שידע את המלאכה, שיהיה בקי בדיני העבודה... כיצד נראה אז... העולם כולו יביט עלינו... כל העינים יהיו תלויות בנו... תלויות בנו...

— כאשר שר גדול עומד להגיע לביקור בעיירה, מתכווננים לבואו מי-יודע-כמה שבועות, לומדים כיצד לדבר אתו, כיצד להגיש לפניו את הלחם והמלח, כיצד ללכת לקראתו וכיצד להיפרד ממנו, למרות שמוכן וברור לכל שלא ניתן לבקש ממנו דבר, ולא להיעזר בו בשום צורה...

וכאשר מלך המשיח עצמו עומד לבוא... הרי הדי צעדיו כבר מהדהדים באוזנינו...

האם אנו מתכווננים כיאות לבואו של שר וגדול כמותו, כזה שנוכל לפעול אצלו בכל מה שנבקש, כזה שירומם אותנו וישבץ אותנו בכתרו מעל כל העמים...

הרי אנו אומרים בכל יום: "אחכה לו בכל יום שיבוא!"... כלומר, יתכן שאפילו היום, אפילו עתה, ברגע זה ממש כשאנו משוחחים – הוא כבר הולך... צריכים אנו, אם כן, להתכונן לקבל את פניו...

— יודעים אתם את מי? יודעים אתם?

— את מלך המשיח!

— נו...

הטלית שוב כיסתה את ראשו הלבן הקטן של החפץ חיים. ר' ברוך בער עדיין עומד כפוף, בעינים עצומות, והנה הוא שומע קול בתוך הדממה, נדמה היה לו שמהו מתרחש מתחת לחלונותיו הקטנים של הבית, הוא פקח לרגע את העיניים והביט לעבר האור שבקע מהחלונות, הוא נע והתקרב יותר לעבר ראשו של הרבי...

— ועדיין היתה דממה...

אלא שבתוך הדממה הזאת שמעו שניהם בקול צלול ובהיר את פעמי פסיעותיו של מלך המשיח...

— זכותם יגן עלינו.

אידישער לעבן, וילנא. כסלו ת"ש

”און וואס וועט זיין מיט קדשים?”...

א באזוך פון הגה”צ ר’ ברוך בערל ביים ”חפץ חיים” זצוק”ל

די וועג פון ישיבה צום ”חפץ-חיים” קלויז איז זייער א קורצע, זי גייט פארביי א קליין גערטל פון מאי און אויפהויבנדיק דעם בליק בלינדלען אין די אויגן צוויי קליינע פענסטערלעך מיט ווייסע, קליינע פארהענגלעך...

א טריט, נאך א טריט און די הארץ ווערט פול מיט עפעס אזוינס וואס איז העכער פון געפיל. וואס איז שטארקער פון פיעטעט, וואס איז ברייטער פון פרייד...

אזוי איז ביי יעדן מענטשן וואס האט געדארפט אריינגיין צום ”חפץ-חיים” אין הויז.

— נור ר’ ברוך בער!...

ניין. נישט אזוי דארף מען גיין צו א רבן-של-כל-בני-הגולה. ר’ ברוך-בער וואס איז דערגאנגען דעם סוד פון דער מצוה פון כבוד פאר א רבי, האט בכלל נישט געוואוסט. ווי אזוי גייט מען עס צום ”חפץ-חיים” מיט די זעלבע טריט מיט וועלכע מען גייט אין גאס, אין הויז, אויפן וועג און צו דער ארבעט... ווי אזוי קוקט מען עס מיט די זעלבע אויגן – וועלכע וועלן דערזען דעם מקור פון קדושה – אויף עפעס אזוינס וואס איז ווייט פון דעם...

איר ווייסט ווי אזוי מען דארף גיין?

— אט אזוי!...

ראשית, דארף מען נישט גיין נאר לויפן, ווי ווייט מעגליך לויפן וואס גיכער, ווי עס וועלן נאר דערלויבן די אלטע עטליכע און זיבעציק יעריקע פיס, א שאד, וואס דער וועג פון ישיבה צום ”חפץ-חיים” איז אזוי קורץ, בלויז עטלעכע ניכע טריט און שוין... ווייל צו דען קען מען האבן א השגה ווי ליב עס איז דאס שטיקל-וועג, וויסנדיק, אז באלד, באלד...

און דער שכר!

ניין. נישט אנדערש נאר די מענטשן, אט די אלע ווייסן נישט, אז עס איז פאראן א מצוה פון כבוד רבו און דעריבער גייען זיי אזוי פאמעליך...

א לייכטער ווינטל שפילט זיך מיט די שפיצן פון דער לאנגער קאפאטע. די ווייסע האר פון בארד גלאנצן אנטקעגן דער פרימארגן זון, די אויגן זיינען האלב צוגעמאכט...

— מיט כונה... מיט כונה!...

— נאך א טריט!...

— שוין!...

ר' ברוך בער שטעלט זיך אפ הארט ביים טיר, פאריכט די היטל, מאכט גלייך די האר פון בארד, שפילעט צו דער קאפאטע אויף אלע קנעפלעך. קוקט זיך ארום צו עס איז אלץ ביי אים ריין און אין ארדנונג און נעמט אן די קליאמקע...

— מיט כונה... מיט כונה!...

ער מאכט צו שטארקער די אויגן!...

— זאל דער רבש"ע מיר העלפן איך זאל קענען מקבל זיין די השפעה פון רבי'ן...

ער גיט א עפן פאמעלעך די טיר, גיט א קוק דורכן שפאלט – נאר פארמאכט צוריק די טיר.

— ניין! נאך צו פרי! און אפשר בין איך אינגאנצן ניט ווערט?...

ער עפנט אויף נאך א מאל, פאמעלעך, פאמעלעך, די טיר זאל ניט קיין סקריפע טאן און שטופט זיך קוים דורך...

ער בלייבט שטיין אין ווינקל ביים טיר...

* * *

א לאנגער הילצערנער טיש, רעכטס א עטאזשערקע מיט ספרים, א הארטע קאנאפע, עטלעכע שטולן און א לאנגע באנק ביי די ווייס אפגעקאלכטע ווענט. דורך די צוויי שמאלע, נידעריקע פענסטערלעך קוקט אריין א פאסמע זון גינעדיק ווי די אויגן פון ר' ברוך-בערן. אויפן טיש, ספרים מיט ספרים'לעך און הינטער דעם טיש זיצט אן איינגעבויענער מענטש איינגעהילט אינגאנצן אין א טלית...

— ס'איז שטיל!...

נאר פון צייט צו צייט כאפן זיך ארויס פון אונטערן טלית אפער, עטלעכע אפגעהאקטע, ניט דערהערבארע ווערטער פון תפלות, א מאל א קרעכץ, מינוטנווייז א שטילער שלוכץ פון א געוויין און ווידער שטיל...

— דער "חפץ-חיים"!...

דער מענטש וואס האט דערגרייכט דאס וואס א מענטש קען דערגרייכן:

— זיין העכער פון א מלאך!...

דא זיצט, איינגעהילט אין א טלית א קנויל פון תורה און יראת-שמים. דא באוועגט זיך א תורה-שלימה מיט אלע פרטים און דקדוקים, ריינער גייסט איז דא ארומגעהילט מיט א דינעם שיכט פלייש אום די מענטשן זאלן עס קענען זען און נישט פארבלענדעט ווערן...

ר' ברוך-בער פילט עס מיט אלע זיינע אויסגעאיידלטע, תורה'דיקע חושים. זיין יעדער נערוויזימער פארשטייט עס, ווייל נאר ער וואס גייט שטאפל נאך שטאפל אויפן לייטער פון שלימות — גיט זיך אפ א דין וחשבון — ווער עס זיצט דא פאר אים...

ניין. ער וואגט נישט צו גיין נענטער...

מ'שטיינס-געזאגט. וואס איז ער ברוך-בער!... עפעס א ראש ישיבה דארט פון קאמעניץ, זאגט ער תורה, נו איז וואס, קומט דען א דאנק פאר תורה לערנען...

— אבער דא!...

נאר אט האט זיך דער טלית אויפגעוויקלט. א קליינע ווייסע בערדל האט זיך ארויסגערוקט פון צווישן דעם טלית, א שמאלער פנים מיט צוויי ליכטיקע, טיף-קוקנדיקע אויגן, אויף די ברעמען האט נאך געגלאנצט א טרער...

דער חפץ-חיים האט דערזען ר' ברוך בער'ן!

ווער קען נאך פארשטיין ווי צו מכבד זיין א גדול ווי דער גדול אליין!...

ער האט זיך געפרווט אויפהויבן פון ארט, כדי זיך אוועקצושטעלן פאר ר' ברוך-בער'ן נאר ער האט ניט געקענט, האט ער זיך מיט א קרעכץ אנגעשפארט מיט ביידע הענט אן טיש און האט נעשמיכלט אין צער...

— ר' ברוך-בער... אה! ר' ברוך-בער, וואס מאכט איר?

בלויז דער וואס האט געוואוסט דעם חפץ-חיים'ס איינגעהאלטנקייט האט געקענט פארשטיין וויפל ליבע און פיעטעט זיינען געלעגן אין די דאזיקע פשוט'ע ווערטער...

ר' ברוך-בער האט זיך אפגעריסן פון ארט און איז פשוט צוגעפאלן צום חפץ-חיים, האט אים אנגעכאפט זיין דארע ווייסע מיט קליינע אדערלעך באדעקטע האנט און איר געקושט, און דער חפץ-חיים האט זיך עטוואס איינגעבויגן האט גענומען ר' ברוך-בער'ס גרויסן, ווייסן קאפ אין זיינע קליינע הענט און אים א קוש געטאן...

— וואס זשע מאכט איר?

— ברוך-השם, און דער רבי וואס מאכט?

אין ר' ברוך-בער'ס אויגן איז געלעגן אזוי פיל פרייד, אין זיין יעדער תנועה איז געלעגן אזוי פיל דרך-ארץ, אז די פרייד האט זיך אינסטינקטיוו איבערגעגעבן צום חפץ-חיים, זיין וויסער פנים איז געווארן ליכטיקער, די אויגן האבן זיך ברייט צושמיכלט (איר האט אמאל געזען דעם "חפץ-חיים" לאכנדיק? ניין! א שאד!)

— נו... מען לעבט!... און מען ווארט אויפן ביאת-הגואל...

איר הערט, ר' ברוך-בער, איז זיין שטים געווארן נאנט און הארציק: דאס זיינען שוין די לעצטע צייטן, ניין, טאקע די לעצטע טעג... אלץ ווייזט אז דער טאג איז שוין זייער נאנט, און וואו האלטן מיר? הא?... דאס איז פונקט ווי א חתן וועלכן מען דארף שוין גיין נעמען צו דער חופה און ער שטייט נאך אין הויף און ראמט די מיסט. דער הויף זאל אויסזען שענער... נארישער חתן, ווי וועסטו זיך ווייזן פאר דער כלה מיט די מחותנים מיט די איינגעשמירטע קליידער...

— מען דארף זיך אנטאן ריין... ריין... הסירו הבגדים הצואים...

און ביז ווען וועלן מיר ווארטן... ווען משיח וועט שוין שטיין הינטערן שטעטל? דאן וועלן מיר זיך ערשט דארפן אנטאן מענטשיש?...

ער האט אראפגעלאזן דעם קאפ. און ווידער האט דער טלית אים אינגאנצן פארדעקט.

ר' ברוך-בער איז אזוי געשטאנען נאך אלץ איינגעבויגן, די הענט פון ביידע גדולים זיינען געווען צונויפגעדריקט און א ברייטער פאס ליכט האט דורכגענומען זייערע קעפ...

און ווידער האט זיך דער טלית איבערגעדעקט:

— און וואס וועט זיין מיט קדשים?

ר' ברוך-בער האט זיך נאך מער איינגעבויגן:

— איך לערן קדשים וויפל איך קען, — האט ער שטיל געענטפערט...

— וועגן אייך רייד איך נישט. נאר די וועלט. פארוואס לערנט די וועלט קיין קדשים נישט... מען וועט דאך דארפן האבן כהנים. די צייט איז דאך אזוי נאענט... אזוי נאענט... און ווען משיח וועט קומען, דער בית-המקדש וועט זיין גרייט, מען וועט דארפן דעם ערשטן קרבן מקריב זיין און דא!... קיין איין כהן וועט די עבודה ניט קענען... ווי זשע וועלן מיר אויסזען... די וועלט וועט דאך אויף אונז אלעמען קוקן דאן... אלעמענס אויגן וועלן זיין אויף אונדז געווענדעט און מיר... און מיר...

ווען עס דארף א גרויסער שר אין שטעטל אנקומען, גרייט מען זיך מי יודע וויפל וואכן, מען לערנט זיך ווי אזוי צו דיירן, ווי צו דערלאנגען די ברויט מיט די זאלץ. ווי צו גיין און ווי אזוי אוועקגיין, כאטש מען ווייס געוויס, אז בעטן וועט מען אים גארנישט קענען און העלפן וועט ער נישט... און אז עס דארף קומען דער מלך-המשיח אליין... אט הערט מען דאך שוין די טריט זיינע...

צו גרייטן מיר זיך דען אויפצונעמען אזא גרויסן שר, ביי וועמען מיר וועלן אלץ קענען פועל'ן און וועלכער וועט אונדז מאכן פארן קרוין פון די פעלקער? מיר זאגן דאך אלע טאג: "אחכה לו בכל יום שיבא!"...

הייסט דאך עס, אז אפילו היינט, אפילו איצט אין דעם מאמענט ווען מיר ריידן ביידע — גייט ער שוין. דארפן מיר זיך גרייטן אים אויפצונעמען...

— איר ווייסט וועמען!... איר ווייסט?

— דעם מלך-המשיח!...

— נו?...

דער טלית האט ווידער איינגעהילט דעם קליינעם ווייסן קאפ פון "חפץ-חיים". ר' ברוך-בער איז נאך אלץ געשטאנען איינגעבויגן מיט פארמאכטע אויגן און זיך איינגעהערט אין דער שטילקייט, עס האט זיך געדוכט, אז עפעס רוישט הינטער די קליינע פענסטערלעך פון שטיבל. ער האט אויפגעעפנט אויף א ווייל די אויגן און א קוק געטאן אין דער ליכטיקייט פון פענסטער, ער האט צוגערוקט נאענטער זיין קאפ צום קאפ פון זיין רבי'ן...

— און עס איז געווען שטיל...

נאר אין דער שטילקייט האבן ביידע גדולים געהערט קלאר און דייטליך די טריט פון מלך המשיח... זכותם יגן עלינו!

דוד זאריצקי – אידישער לעבן. וילניוס כסלו ת"ש

מבקשי "תיקונים"

משונות ונעלמות דרכי בני האדם. לפעמים נדמה לך, כי כל האנשים מתהלכים כשמסווה על פניהם, מסווה של אושר – והוא אומלל בתוכי נפשו; מסווה של אומלל, והוא אחד המאושרים מבין חבריו; מסווה של מאמין – והוא כופר בכל בלבו, ומסווה של כופר והוא מאמין מבלי אשר ידע בכך או כדי להשלות אחרים – מטעמים מובנים לו בלבד.

ואם בימים שעברו נאלצו אנשים מסוימים לשים מסווה של מאמין על פניהם, כדי שלא יכירו בהם, מחמת פחד מפני התוצאות, הרי כיום לא רק שאין צורך בזה, אלא להיפך, המאמין אינו מוצא שום מקום בציבוריות שלנו, וישנם רבים מאד שבלבם פנימה הם מאמינים, אלא כדי לצעוד עם הזמן, הם מראים פנים כאילו אינם מאמינים, משמיעים הצהרות שתוכן רצוף אהבה לתיקונים בדת, על אף שידוע להם היטב, שתיקונים כאלה לא יתכנו, אי אפשר להעלותם על לבו של מאמין באמת ושיש בהם כדי להרוס את כל הבנין הענקי שיהדות סיני, היא היהדות ששמרה על צביונה – הקימה במשך מאות הדורות.

תקופתנו היא אחת התקופות הקשות, הסוערות וההורסות מבחינה רוחנית – שבחיי עמנו, עדיין לא היתה תקופה שהכתה בתדהמה חוגים כה רחבים, כתקופתנו. מוחו של האדם אינו מסוגל בשום פנים ואופן לקלוט את אשר נעשה, לעכל את המאורעות, להסביר, ולו באופן שטחי, את אשר אירע לנו, לסכם את התוצאות ולהתוות דרך לאורן.

יש צורך באמונה איתנה מאד, כאותה אמונה ממש, שהיתה לאבותינו במדבר, עליה התפאר הקב"ה על ידי נביאו: "זכרתי לך חסד נעורייך, אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". השאלות נוקבות ויורדות עד התהום. אם לא מחזיקים מעמד, עלולה סערת השאלות לסחוף את האדם למערבולת האיומה של הספיקות ולהכחידו כליל ח"ו. משום כך שומה על כל איש מישראל, אשר ה"ב" של "בראשית" וה"ל" של "ישראל", הן עצם מעצמותיו ובשר מבשרו, ואשר מכיר את מוחו הדל ואת עוצמת גדולתם של חכמינו ז"ל, להמשיך ללכת בדרך ה' הצרופה מבלי לתת את נפשו בכפו ולהסתבך בדרכים העקלקלות בהן הולכים המון אנשים מבני ישראל.

תחת שם-העט 'הרב י. מילשטיין' היה ר' דוד זריצקי נלחם ומעורר על תופעות ציבוריות ויוזמות מסוכנות המערערות את היסוד והקיום הרוחני והגשמי של עם ישראל בארצו. תופעות שהיו נפוצות אז, בשנותיה הראשונות של המדינה, ונמשכות עד היום, על ידי המחוקקים ובתי המשפט ועל ידי המחזיקים בהגה השלטון בארץ הקודש. את עיקר חמתו היה שופך ר' דוד על המתהדרים בתואר 'דתי', אך במעשיהם גורמים לחילול השם, ולהרס הדת והיהדות, כמו אנשי תנועת 'המזרחי' וההולכים בדרכיה.

כזה הוא הפולמוס המובא בגליונו בו התקף בחריפות את השופט מנחם אֶלון. למאמר זה באה תגובה ממנחם אלון עצמו ואחריה תגובה נוספת וחרפה מהסופר.

מנחם אלון [במקור מנחם פטר] היה בעברו תלמיד ישיבת "חברון", ממנה פרש ויצא ללימודי משפטים באקדמיה. [בשם אחד מתלמידי הישיבה דאז שמענו כי פרישתו גרמה לעגמת נפש גדולה לישיבה ולראשיה]. הוא התקדם על כס השיפוט ובסופו של דבר שימש כמשנה לנשיא בית המשפט העליון. בהתהדרו בידע התורני אותורכש בישיבה, התעסק כל ימיו במה שמכונה "המשפט העברי", שמהווה סוג של רצון להכליא בין מערכת החוקים של המדינה המבוססת על המשפט הגויי, האנגלי והביני-לאומי, ללא שום זיקה לתורה ולהלכה, לבין חוקי התורה והשלחן ערוך.

בהרצאה אותה נשא אלון, הוא קרא לרבנים ולבתי הדין להשתמש בכך שיש להם להפקיע קידושין, במקום עיגון וכדומה. עיקרי ההרצאה פרסמו בעיתון מעריב, ועליה יצא קצפו של הסופר. מבין דברי התגובה אנו מזהים את החלק של ה"תלמיד-חכם" באישיותו של ר' דוד, שפחות נודעה.

ואגב מנחם אלון, מן הראוי להביא כאן שיחה נאה אותה שח בנאום הפרידה מבית המשפט העליון עם צאתו לגמלאות. וכה אמר:

"השנים היפות בחיי, לא היו שנותיי באוניברסיטה, וגם לא אלו שעשיתי בבית המשפט העליון. השנים היפות ביותר היו שמונה השנים שעשיתי בישיבת חברון, בלימוד של שש עשרה שעות ביממה, עם אוכל ותנאים שלא היו מן המשובחים ביותר. זהו מקום שאתה נכנס אליו בלי תעודות, ויוצא בלי תעודות, ממש תורה לשמה, לימוד שאין לו אח ורע באף מקום אחר בעולם."

ומעשה שהיה. היה זה ביום הכיפורים תשכ"ט, האחרון בחיי של מרן רבי יחזקאל סרנא זצ"ל ראש ישיבת חברון. על פי הוראת הרופא פרופ' רחמילביץ', על מנת שיוכל לקיים את התענית כמצוות היום, היה על ר' יחזקאל לשכב במיטה כל יום הכיפורים מבלי לעשות מאמץ כלשהו, אפילו לדבר, ועל התפילה להיות בהרהור בלבד. מנין מצומצם מתלמידיו נבחר לעשות את תפילות היום בביתו של הגר"י, כשהוא שוכב במיטתו ומצטרף למנין. לפני תפילת מוסף נשמעו דפיקות בדלת. הדופק – מנחם אלון, שהיה קובע את תפילות הימים הנוראים בישיבה כבימי קדם – מעוניין להצטרף למנין בביתו של הגר"י. התלמיד הנאמן שהיה אחראי על הבית סרב לתת לו להיכנס, והוא הפציר מאד. לאחר דין ודברים הוא ביקש מהבחור שישאל את ראש הישיבה אם הוא יכול להצטרף שהרי הוא רוצה שתפילותיו יעלו עם התפילות של הראש ישיבה... לכך נעתר התלמיד ר' יחזקאל בניע ראש אישר לו להיכנס ולהתפלל עמו. לאחר יום הכיפורים שאל התלמיד את ר' יחזקאל מה ראה לתת לו להיכנס ועוד שהוא שנה ופירש? השיב לו ר' יחזקאל: לפי ראות עיני, יש סיכוי גדול שהלז יתקדם מאד על כס השיפוט, ולכן כדאי לתת לו תחושת שייכות, לשמור עליו, שייק כמה שפחות...

בברכה

מערכת "נר לדוד"

בודאי, בעיות-ענק נתעוררו עקב השואה וקבוץ הגלויות במדינה היהודית, לא בעיות מדיניות שעליהן אפשר להתגבר, לא בעיות כלכליות ואף לא בעיות בטחוניות, אלא בעיות שבתפיסת העולם היהודי.

הבעיות החמורות המתעוררות מיד יום ביומו, לא זו בלבד שיש צורך במוחות של ראשונים כדי לפתור אותן אלא בעקבותיהן באים מחפשי תיקונים, אלה מן החלשים, שרגליהם אינם עומדים איתן על האדמה היהודית רוויית האמונה הצרופה, ואומרים: כי כשם שחז"ל והראשונים תיקנו מה שתיקנו לטובת האומה, כך יש גם היום לתקן, לפי הצורך.

ואם אנו שומעים על כך מפי סופרים ועיתונאים ומשפטנים חילוניים, מבינים אנו לרוחם, הם לא חונכו על ברכי ההבנה העמוקה של תורת ישראל, לגבם השו"ע הוא ספר חוקים, וכשם שהכנסת מסוגלת לשבת היום ולשנות, על ידי הצבעה, חוק מן החוקים, כך אפשר להתכנס ולהצביע על שינויים בחוקת הנישואין שלנו, להתיר עריות, להרחיב את ההיתרים ולהקל בענייני גירושין, חליצה וכו'. אין הם מסוגלים להבין, כי ישנם חוקים אלוהיים, שאי אפשר לשנותם, כשם שאי אפשר לשנות את חוקי האלוקים הטבעיים בטבע, את הכוח המונע מן הים להתפרץ לתוך היבשה ואת כוח הזריעה והצמיחה. הם רואים את החוקים הנחקקים מידי יום ביומו על שולחן משרד המשפטים והכנסת, הם עומדים ליד עריסתם של חוקים אלה, מכירים בקונויות ובמו"מ הקודמים להם, משום כך הם רואים בתמהון את עמדת היהדות הדתית העומדת על נפשה ומוכנה להילחם בכל האמצעים העומדים לרשותה לבלי לנגוע בחוקי התורה, שהם חוקי אלוקים חיים. חוקי נצח.

אולם אם באים אנשים שינקו במשך הרבה שנים מלשד התורה, שחונכו וגדלו על ברכה, שישבו מספר שנים על ספסל הישיבה ועד היום הם מופיעים בקהל כיהודים מאמינים ואף אינם מתביישים בכיפתם, אנשים השומרים על המצוות המעשיות, המתפללים כל יום ושומרים שבת ומועד, אם אנשים כאלה באים ומצהירים בפומבי שיש צורך בתיקונים, או כפי שהוכתרה הידיעה הזאת "להילחם בקיפאון", הדברים הללו לא רק שהם מדהימים, אלא גם כואבים ומדריכים מנוחתנו.

ב.

הגיע אלי קטע מעתון "מעריב" מערב שבת של לפני שבועיים, הוא נשלח אלי על ידי אלמוני, שהדגיש את מאמרה של נילי פרידלנדר בשם "ד"ר אלון לוחם בקיפאון" על ידי שהקיף את המאמר בקו אדום, ללמדני כי יש דברים בגו.

ד"ר אלון הוא אחד העובדים הבכירים במשרד המשפטים, הוא היה לפני שנים עוזרו ויד ימינו של השופט חיים כהן, בשעה שניהן כיועץ משפטי לממשלה. ד"ר אלון הוא אדם צעיר, סימפטי מאד, הוא מרצה למשפט העברי באוניברסיטה העברית בירושלים, הוא חובש כיפה ואינו מתבייש בה כלל. הוא יהודי דתי, ועד כמה שידוע לנו, שומר מצוות במובן המלא של המלה.

עד כאן – הכל טוב ויפה. בא המאמר הזה, ואם נאמין לכל אשר נאמר בו, וכי אמנם נאמרו הדברים בדיוק על ידי ד"ר אלון, הרי, עם כל הכבוד, יש לתהות על קנקן הכיפה המתנוססת על ראשו.

המראיית מוסרת, כי דווקא באותו "ריחוק מן החיים" בקיפאון שחל בדיני האישות שלנו, לוחם דוקטור מנחם אלון: "מאז הפיזור בתפוצות (אומר ד"ר אלון) לא תוקנו תקנות חדשות בדיני האישות של עם ישראל. כיום צריכים חכמי ההלכה לראות שיש מרכז גדול לעם היהודי, ולחכמי ההלכה יש מלוא הסמכות לתקן תקנות חדשות".

דברים אלה ראויים להישמע, הא? היכן הם ראויים להישמע? באוניברסיטה, שכל תודעתה היהודית ינשא בנקל על זנבו של חתול? במשרד המשפטים, שמי כד"ר אלון מכיר את ה"לומדים" שם?! לא, אין ד"ר אלון רוצה חלילה, תיקונים בנשואי תערובת, כלומר, למרבית השמחה של מחוקקי ההלכה היהודית ככל הדורות, מסכים הד"ר אלון שאם גוי נשא יהודיה, לא יכירו בנשואין אלה, אולם לא כן בדיני האישות, ש"אפילו הרב המחמיר ביותר אינו רוצה שהאשה תסבול".

ומה יש לעשות כדי שהאשה היהודית לא תסבול? – לתקן!

זהו פזמון מפורסם, ד"ר אלון אינו הראשון ועד שיבוא משיח צדקנו יבואו אחריו עוד "מתקנים" מכל הסוגים.

ד"ר אלון למד בשיבות ויודע ששום מתקן לא תיקן עד היום כלום. הוא יודע, על אף שבמשך כמה שנים נמצא במחיצתו של השופט חיים כהן¹, כי ה"תקונים" של כל "המתקנים" למיניהם לא זו בלבד שהעלו חרס, אלא נשארו לדראון בהיסטוריה היהודית שאינה שוכחת כלום, לא את מתקניה האמיתיים ולא את מקלקליה, ואם הוא יודע, למה הוא מדבר כך?

האמנם נוגע לו סבל האשה יותר מאשר נגע לחת"ם סופר, להגרע"א, לבית יוסף ולרמ"א, לריב"ש ולמהרשד"ם, ל"חזון איש" ולהרב מבריסק? האם אמנם חושב ד"ר אלון, שבגלל היותו דוקטור למשפטים, רחב לבו, עד שעולה ברחמנותו על כל גדולי ישראל? האם ה"חזון איש" שלבו היה כלב האריה ואשר לא חת מפני שום איש, ואשר חמלתו ואהבתו לכל איש מישראל – עברה אלף מונים על כל המתקנים מכל הסוגים, האם הוא לא הבין לרוחה של האשה הסובלת, ומי כמוהו ראוי היה לחפש תיקונים, אם אמנם אפשר היה להגיע עדיהם? והאם חושב ד"ר אלון שהוא ושכמותו, מסוגלים מכל הבחינות לחפש ולמצוא את התיקונים, אשר לא עלו בידי גאון וקדוש הדור למוצאם ולתקנם?

— או שמא, ומפחד אני לומר זאת, כיון שזה כואב מדי, או שמא הכיפה אינה אלא מסווה, שמא פגעה קרבתו של הד"ר אלון לשופט חיים כהן, והוא הציץ ונפגע והוא מביע רצונו לקצץ בנטיעות? כי כיצד אפשר לכנות דברים שאמר לכתבת "מעריב" אם לא קיצוץ בנטיעות, וכך אמר לה: "על הרבנות לתקן תקנה שאפשר יהיה להפקיע את הקידושין של נשים אלה (ש"הסתבכו בטרגדיות משפחתיות)", לבטל את תוקף הנשואין של אשה לבעל שלקה במחלת-רוח, ובמקרה של אשה הנאלצת להמתין זמן רב לחליצה, לקבוע שהיא לא היתה נשואה לנפטר".

ובכן, זוהי המלחמה וזו פישרה שהד"ר אלון מנהל עם הרבנות. הוא מבקש לא פחות ולא יותר להפקיע קידושין, לבטל איסור אשת-איש, ו"הסיבה היחידה" טוען הד"ר חבוש הכיפה – שהרבנות אינה עושה זאת כיום נובעת "מפחד ומחוסר העזה". כלומר מבחינת ההלכה מוסמך מר אלון לקבוע, ברוב גאוניותו, שאין שום עיכוב להתיר נשים אלה, ורק רוע לבם של הרבנים, הוא אשר מונע זאת.

אפשר בנקל לתאר את תגובתם של אנשי החול, 'הגוי-אידיים' שלנו. הם בודאי יתנפלו על מציאה זו בכל נפשם, שהרי זאת הם מבקשים, להכניס תיקונים – להתחיל מן הכבד ואחר כך הקל כבר יהיה קל מאד לבטלו כליל. והמציע איננו איש מפ"ם, או חבר ה"ליגה למניעת כפיה דתית" אלא אדם המתפלל כל יום, חובש כיפה אף בעת הרצאותיו באוניברסיטה, הידוע כיהודי דתי, ובודאי הוא מכיר את כל ה"סודות" של ההלכה היהודית, ואם הוא אומר כך, חזקה עליו שהוא יודע את אשר לפניו. משמע שאמנם הרבנים הם קשוחים, ואין זה אלא רוע לב שהם מסרבים להכניס תיקונים. אין זאת כי אם הרבנים אינם מרגישים בסבל הנשים. ולכן: הורא נא זשידא! מלחמת חרמה נגד הרבנים.

מר אלון איננו שלא מעולם המציאות. הוא הכיר במלחמה האיומה המתנהלת מידי יום ביומו עם החילוניות והגוי-אידיות שלנו. שכל טפח מעברם היהודי כואב להם, הוא מופיע כעת בשערי המלחמה הזאת כסנגורם וכעוזרם של הלוחמים נגד ההלכה היהודית.

לא אגע כאן בעם-הארצות שבכמה מדבריו, אם אמנם צוטטו על ידי המראיית כהלכה, בהם אומר ד"ר אלון לא פחות ולא יותר ש"חכמים יכולים להפקיע קידושין אם נעשו שלא בפני רב ועשרה אנשים" (!), דברים אלה יש בהם כדי להטעות עם-הארצים שאינם מתמצאים בדיני אישות, ולתת נשק בידם לבטל או להפקיע קידושין כאלה.

דבר אחד ברור, ד"ר אלון נכנס לתחום שאינו שלו, הוא כפי הנראה הציץ ונפגע בהימצאו בחברה של מחפשי תיקונים. ואני מדגיש שוב, אלא אם כן המראיית לא ביטאה כהלכה את דברו, כי על אף כל

¹ השופט חיים כהן נודע בכך שנשא אשה גרושה בריש גלי, ופער פיו נגד קדשי ישראל. עפ"ל.

האמור לעיל, איני מסוגל להאמין כי אמנם יצאו הדברים האלה מפיו של אדם שומר מצוות, שלא הרגיש כי הוא הולם על קדקדם על מאות אלפי אנשים שההלכה היהודית היא חלק מישותם ואשר יראו בדבריו מינות מן הסוג הגרוע ביותר, לא רק בגלל מהותם, אלא גם משום הרושם שהם עלולים לעשות על החילוניים והתוצאות המרות העלולות להתקבל מהם.

אדם מסוגל פעם לטעות, הוא אף מסוגל לטעות מרה ולהתחרט על כך כל ימי חייו, אולם דברים אלה עלולים להתרחש באופן פתאומי. אולם, ד"ר אלון הכתיב את הדברים, הוא ידע כי הם יתפרסמו ברבים, הוא ידע שאינו צודק. הוא ידע שזוהי עם-הארצות לדבר ככה, שלא לדבר על האפיקורסות שבדבר. אם לא ידע לפרש דבריו כראוי ואם לא יכחישם, סימן רע הוא לו, כי ניתוסף גם הוא על חבורת ה"מתקנים".

המודיע. כ' כסלו תשכ"ד

תגובת מנחם אלון:

א. ביום כ' בכסלו השתא (6 בדצמבר 1963) נתפרסמה בעתונכם הנכבד רשימה מאת הרב י. מילשטיין, תחת הכותרת "מבקשי תיקונים". עיקר הדברים שברשימה מתייחסים לכתבה שהופיעה בעתון מעריב מיום ו' בכסלו תשכ"ד (22 בנובמבר 1963) תחת הכותרת "ד"ר אלון לוחם בקיפאון".

ב. יסלח לי הרב מילשטיין, שאיני מכיר אישית, אם לא אודה לו על דברי השבח שהעתיר עלי ולא אשיב על החשדות ו"הרמזים" השונים שכבדני בהם. על כל אלה לא אגיב.

ג. בתחילת הרשימה ובסופה נסתפק לו להרב מילשטיין אם אמנם הובאו דברי בכתבה במעריב בצורה נכונה ומדויקת. אבל אם כך הוא, משום מה לא מצא לנכון לפני כתיבת רשימתי לפחות לשאול את בעל הדברים? – אתמהה!

ד. הדברים שבכתבתה של הגב' גילי פרידלנדר בעתון "מעריב" הם קטעי דברים שנכתבו על ידי הגב' פרידלנדר על פי הרצאה מקיפה שנשאתי לפני כארבעה שבועות ב"בית הלל" בירושלים, ועל פי תשובות לכמה שאלות שנשאלתי על ידה. אין צורך לומר שלא ראיתי ולא קראתי את האמור בכתבה בטרם שפורסמה.

ה. לא אתווכח בשאלה כה רצינית מעל דפי העתונות היומית, אף הדתית, כשם שלא הערתי את הערותי לכתבה שהופיעה במעריב. לכשתופיע ההרצאה בדפוס, והרב מילשטיין ימצא ענין לגופו של דבר, לשאת ולתת בדברים באופן אישי או מעל במה מתאימה, מוכן אהיה לעשות זאת.

ו. בינתיים – הערה אחת, כי היא מחייבת הכנה, עיון ולימוד, ואולי אף הרהור שני מצד הרב מילשטיין, לפחות על נוסח דבריו. הרב מילשטיין כותב, בין היתר: "לא אגע כאן בעם הארצות שבכמה מדבריו,

אם אמנם צוטטו על ידי המראיית כהלכה, בהם אומר ד"ר אלון לא פחות ולא יותר ש"חכמים יכולים להפקיע קידושין אם נעשו שלא בפני רב ועשרה אנשים"(!). דברים אלה יש בהם כדי להטעות עם הארצים שאינם מתמצאים בדיני אישות...".

האמנם, הרב מילשטיין? יבדוק נא טיבם של "דברי עם הארצות" אלה במקורות הבאים, המהווים רק חלק מהמקורות הדנים בנושא זה: שו"ת הרשב"א חלק א' סימן אלף ר"ו וסימן תקנ"א (התשובה השניה כתב לאחר התשובה הראשונה – ראה כנסת הגדולה, אבן העזר, סימן כ"ח, הגהות בית יוסף, אות ל"ו); שו"ת הרא"ש, כלל ל"ה, סימן א' (ר' גם שו"ת הרא"ש כלל מ"ג, ה'); רבינו ירוחם, תולדות אדם וחווה, חלק חוה, נתיב כ"ב, חלק ד' – כל אלה קובעים אפשרות זו להלכה ולמעשה; שו"ת הריב"ש סימן שצ"ט, ושו"ת מהרם אלאשקר, סימן מ"ח – קובעים אפשרות זו להלכה ולמעשה, בתנאי שיסכימו כל חכמי הגלילות (הריב"ש), וכן כל הקהלות או רובן (מהר"ם אלאשקר); התשב"ץ, חלק א' סימן קל"ג, חלק ב' סימן ס"ה, והרשב"ש השני (נכדו של התשב"ץ), שו"ת יכין ובוועז, חלק ב', סימן כ', ובמיוחד הרמ"א, שו"ע אבן העזר, סימן כ"ח, סעיף כא – מחמירים למעשה; מאז הלכו ורבו המחמירים למעשה. אבל עוד בדורות האחרונים, במיוחד בארצות המזרח, היו כמה מגדולי הלכה שקבעו אפשרות זו גם למעשה. ר' למשל שו"ת ברך משה לר' מרדכי גלאנטי, סימן ל"ג (לפני כמאתים שנה) ושו"ת פני יצחק, לר' יצחק אבולעפיא, חלק א', אבן העזר, סימן ט"ז, וס' לב נשבר, סי' ג' (לפני פחות ממאה שנה). האם לדבריהם של כל גדולי עולם אלה, "דברי עם הארצות", חס ושלום, ייקרא? אתמהה ואתמהה!

מנחם אלון. ירושלים

תגובתו של "הרב י. מילשטיין":

מכתבו של הד"ר אלון, אינו מכחיש כלום מהנאמר בשמו על ידי כתבת "מעריב". מסכים אני לדבריו, כי עתון יומי איננו הבמה המתאימה לויכוחים מעין אלה, אולם תהיה הבמה לויכוח אשר תהיה, לא ימצאו בה מספר כה רב של מאזינים, כמספר הקוראים של "מעריב" אשר בודאי קראו בעיון ובסיפוק רב את דברי מר אלון. משום כך יש צורך להכחיש באותו מקום ובפני אותו צבור רחב, את הדברים שנאמרו, או שלא נאמרו, על מנת שלא תצא תקלה מתחת ידיו. ההרצאה במלואה, לכשתופיע, אם הדברים שהושמעו בה אינם זהים אמנם למה שנכתב בכתבה, תיקרא על ידי מספר מצומצם מאד של אנשים; נמצאת איפוא, התשובה מקופחת, בה בשעה שהשאלה רחבת ידיים היא.

אולם אם מר אלון חושב, כי עתון יומי, אף הדתי, אינו במה מתאימה לויכוחים מעין אלה, ואני בדעה עמו בפרט זה, הרי בודאי ובודאי אין "בית הלל" מקום מתאים להשמיע הצעות מעין אלה, לא מבחינת המקום ולא מבחינת המאזינים. כמה אנשים נמצאו שם שידעו להשיב על הצעותיו של מר אלון, אם אמנם הוצעו בצורה שנקראו מעל דפי העתון.

הוא השמיע הצעותיו בפני קהל, שעד כמה שידוע לי מחפש כל דרך שהיא לפגוע בהלכה היהודית, ובפרט הלכות אישות אין 'נראות לו' כלל. בין הקהל נמצאו כאלה שאין להם מושג בהלכות אלה, ועוד יותר גרוע – כאלה שיש להם מושג, ורוצים לקעקע יסודות. ידוע לו למר אלון, כי במשך שנים רבות מקפחים שוקיהם של בתי הדין הרבניים, מצמצמים סמכויותיהם עד למינימום, רק באותה טענה, כי בתי הדין אינם "מתקדמים" די הצורך ואינם מתירים אשת-איש, יבמה לשוק, או אינם מפקיעים קדושין.

למה מצא, איפוא, הד"ר אלון, ודוקא הוא ולא אחר, ודוקא מעל במה זו ולא בכנס של דיינים או מעל חוברות-תורה המופיעות בישראל ומחוצה לה, לנחוץ להופיע שם בהצעותיו המרחיקות לכת מאד. שם ורק שם היא הבמה המתאימה ביותר, כי שם נמצאים בעלי המקצוע ושם בודאי שהיה שקיל למטרפסיה. אולם יתכן ודוקא משום שד"ר אלון פחד להופיע על במה של בעלי מקצוע בהלכה, משום שהכיר עד כמה אין כל אחיזה להצעותיו, משום כך מצא לנחוץ להציען מעל במת "בית הלל".

רחוק אני מלהעמיד עצמי בין אלה הראויים להתווכח בשאלה חובקת-עולם זו. דבר אחד ברור הוא לכל מאמין בדברי אלוקים חיים, כי אילו הרגישו האנשים, כי ענין התרת אשת-איש לעלמא אינו נופל במאומה מהגשה לחולה תרופה שיש בה סם המוות בטוח, אם תוגש לא לפי מתכונת מדוקדקת של רופא מומחה, וכי שאלה זו יש בה כדי להמית – לרצוח אנשים פשוטו כמשמעו, בודאי שאנשים היו נזהרים בכל הזהירות האפשרית מלטפל בענינים אלה והיו מתרחקים כמטחוי קשת אף מלנגוע בהם, שמא ירצחו אדם בשוגג ויבולע להם עד סוף החיים ואחריהם. רק קלות דעת או אמונה רופפת שאמנם הענין אינו כה חמור כמשפט מוות, ממריצה אנשים שאינם ראויים לטפל בשאלות אלה.

בודאי לא נעלם ממר אלון, שכה מרבה עלי בציטוטים, דעת התוס' וכך גם נפסק להלכה בשו"ע סוף הלכות גיטין, כי עניני גיטין וקדושין יש למסור אך ורק לגדולי ישראל. ועל אחרים שאינם נמנים על גדולי ישראל ומכניסים ראשם בין הררי הרים אלה, אמרו חז"ל: "מי שאינו יודע בטיב גיטין וקדושין לא יהא לו עסק עמהן". אין צורך לפרש דבריהם. האם אמנם מחשיב עצמו הד"ר אלון עד כדי כך, שמוצא עצמו ראוי לדון ואף להתווכח בענינים אלה?

מותר לי להעיד על עצמי, שלמדתי בישיבות לא פחות מאשר הד"ר אלון, אולם איני מעלה ולא העליתי אף פעם על דעתי, על אף ה"יורה יורה, ידין ידין" – להשמיע גם אני את דעתי בענינים חמורים אלה. ובודאי ובודאי שלא על במה פומבית. ובודאי וכל שכן שלא בהתיעצות מוקדמת ונוקבת עם גדולי ישראל. משום כך ורק משום כך אין הצעתו של מר אלון מתקבלת על דעת של בן תורה "לשאת ולתת בדברים באופן אישי או מעל במה מתאימה", לא עמי הויכוח ולא עם דכוותי, אלא עם גדולי הדורות שעברו, שקטנם עבה לא רק ממתני, אלא ממותנם של גדולי הדור הזה. עמם יש להתווכח ולהוכיחם על פניהם, על שלא מצאו את התרופה הפשוטה

הזאת שמצא הד"ר אלון ולמה חיברו חיבורים שלמים להתרת עגונות, שקידושיהן נערכו רק בפני שני עדים. אלפי תשובות יש בענינים אלה, ואף אחד, ואני מדגיש, אף אחד, אינו מעלה סברא זו.

האם לא היה ידוע להם הריב"ש בסי' קצ"ט שהיה ידוע אף לי, והאם לא ראו את הכנה"ג בסי' כח' באהע"ז ולא את תשובות הרא"ש ולא את תשובת הרשב"א הראשונה והשנייה? ואני חוזר על מה שכבר אמרתי: האמנם לבו ודעתו של הד"ר אלון רחבים יותר מלבם ודעתם של כל גדולי האומה שלא עשו זאת? והאם לבם הגדול לא הרבה לאהוב כל אדם מישראל לא פחות מאשר לבו הרחום של הד"ר אלון, והאם עדיהם לא הגיעו דמעותיהן של הנשים העגונות המסכנות, כפי שהגיעו ללבו של מר אלון?

אין ספק שאפשר ואפשר לפלפל, אולם עדיין רחוק הדבר מלמעשה. ואף הריב"ש שכולם סובבים הולכים על פי תשובתו, הדגיש כי הוא אומר מה שאומר רק להלכה ולא למעשה. ולמה מצא פתאום הד"ר אלון את הזמן המתאים ואת אומץ-הלב הדרוש ואת הידע הרב הדרוש ואת השמעתתא-אליבא-דהילכתא הדרושה – לבוא בהצעות מזעזעות אלה, בשעה שההלכה היהודית מוקפת אויבים בנפש המחכים בכליון עינים להצעות מעין אלה, בעיקר – מפי יהודי דתי?

מר אלון מרבה לתמוה על הביטוי "עם-הארצות" שבדברי, והולך ומצטט את הכנה"ג ושו"ת הריב"ש, הרא"ש, וכו' וכו'. תשובות אלו ידועות לכל מי שלמד אהע"ז, אולם הרמ"א, הפוסק האחרון הקובע הלכה לנו ולכל ישראל בכל הדורות עד ביאת גוא"צ, קבע להלכה ולמעשה, שהיא חייבת גט. וידוע שלפני שנפסקת הלכה, רשאי כל תלמיד חכם הראוי לכך לומר את אשר יש לו לומר, אולם משנפסקה הלכה ונתקבלה בכל ישראל, הרי מי שבא ומסתמך על האחרים נגד ההלכה, מקפחים את שוקיו. ואין ספק שזוהי בחינת 'עם-הארצות', ואין כל ספק בסיפא של דברי, שאמנם יבואו עם הארצים ויתלו בדברי מר אלון אלה שאפשר ואפשר למצוא היתר על ידי הפקעת קדושין, אלא שהרבנים והדיינים שלנו קשוחי לב המה, אכזרים, פחדנים שאינם רוצים להיזקק להיתר כה פשוט שאפשר להפקיע קדושין ותו לא מידי.

כאמור, איני רוצה להיכנס לויכוח הלכתי, לא כאן או בכל מקום אחר, אך שכח מר אלון אגב חורפי' כי אף מי שהציע זאת, לא הציע אלא לחומרא – ולא לקולא. כלומר, רק אם הקידושין נערכו בפשיעה או הקנין של הממון נעשה בפשיעה, אז הציעו מה שהציעו, גם הצעה זו לא נתקבלה (עיי' במרדכי פרק קמא דכתובות. ודו"ק היטב. ועי' בשטמ"ק כתובות דף ד' שהאריך מאד והביא שו"ת הרא"ש והמרדכי והרשב"א). אולם אם נערכו הקדושין ללא פשיעה ל"ש כלל לומר שבי"ד יפקיעו הקדושין מטעם הפקר בי"ד הפקר.

וקלורין לעיניים הם דברי הגר"א באהע"ז סי' כח' האומר על פסקו של הרמ"א, שהוא פשוט, שאילו אפשר היה להפקיע קדושין היה קודם-כל מקום להפקיע קדושין של חייבי לאוין ועשה, ששם בודאי נעשו בפשיעה, ובכל זאת הקדושין תופסים ולא שמענו ולא ראינו דבר כזה. (וע' מהרש"ל ביש"ש פ"ג דקדושין סי' ר"ב מה שכתב והדברים מאירים למי שלבו תמים עם ד' אלוקיו). אולם לפענ"ד הרי זוהי עם-הארצות לומר שבי"ד יפקיע קדושין לקולא, כדי לתת יד לפושעים ומפירי ברית. וכל שכן לא בי"ד שלנו.

צא וראה מה שכתב החת"ס בסי' ק"ח וק"ט מאהע"ז בענין זה, הפוסק להלכה ולמעשה שאפילו כל ישראל אינם רשאים להפקיר בזמנים הללו. ואכמ"ל.

סוף דבר, חוזר אני ואומר, לא המקום, לא הזמן ולא האיש, ראויים היו להציע את אשר הוצע – אם אמנם הוצעו הצעות אלה.

בשולי המכתב: תמוה מאד, שבכל שטח אחר לא יהיו איש להכניס עצמו מבלי אשר יהיה בעל מקצוע, שלא לדבר כבר בשטחי הרפואה, ההנדסה, הפיסיקה וכדומה, אלא אף בשטחי החקיקה לא יעז מי שאינו בקי גדול, לעמוד בפומבי להציע או להתווכח. רק שטחי ההלכה התורתית, השו"ע, הפכו לשדה הפקר, שכל אחד, אם הוא ראוי או אינו ראוי לכך, מוכן תמיד לנגח ולדרוש, לבקש לתקן או לשנות, מבלי אשר ישאל את עצמו: האם ראוי אני, מבחינת אישיותי וידיעותי – להתווכח בענינים אלה, או שמא אניח את הדבר לגדולים ממני בשטח זה. ואם אחרים עושים זאת, אין הם מכירים ואינם יודעים שאינם יודעים כלום, אולם איש כמר אלון, המכיר פחות או יותר את השטח הזה, חייב היה לדעת ששנותיו בישיבה עדיין לא מספיקות להיכנס לויכוח בענין חמור זה.

המודיע. ל' כסלו תשכ"ד

נר לדוד – גליון 54

כ' טבת תשפ"א

בס"ד

לפנינו פנינה ספרותית נוספת מהירחון "די אידישע היים" שהודפס בארה"ב, ובו היה הסופר ר' דוד זריצקי כותב סיפורים ויצירות ספרותיות אחרות.

הסיפור נכתב ביידיש ותורגם על ידי המערכת.

בברכה

מערכת "נר לדוד"

הבורח

אדם משונה הוא, ר' אברהם. משהו אצלו, נעבעך, נראה לא בסדר. תמיד הוא רץ, עם זקנקן מבודר ועינים מבוהלות, המביטות לכל העברים בפחד, כאילו חוליית רודפים דולקת אחריו. אולי יודעים אתם ממי הוא כה מפחד, יהודי יקר כזה כר' אברהם? האם מלייבל האופה, שהולך תדיר עם עינים עצומות למחצה, נכון להרדם כך על הדרך, או שמא מאלתר שואב המים, שגבו כה כפוף ממשא האסל התמידי על כתפיו, עד שאינו יכול להרים את עיניו כלל?

- מהמטרה?!

- מה פתאום? ר' אברהם?! – מה לו ולמטרה!

- נעבעך! מפטירים אחריו.

הם צודקים. גם הנשים שמדברות מעט יותר מדי, וגם האנשים בני העיירה, שמנענעים אחריו בראשם.

ור' אברהם ממשיך לרוץ סביב רחובות העיירה, והוא רץ מהר.

- להיכן?

- לכל מקום בו יוכל להסתתר - לפינת חצר צדדית, או מאחורי גדר גבוהה, וכאשר אין לו שהות לברוח - הוא נתקע מתחת בית מזדמן, ונדחק לתוך עצמו ככל יכולתו, כדי שאנשים לא יכירו בו, אפילו אם יבחינו שעומד כאן אדם.

וכאשר ה"הוא" מתרחק מהמקום, הוא מרים את ראשו מבין כתפיו, מביט לכל הצדדים בעיניים מהירות, ממתינ עוד דקה ארוכה ורק אז שולף את כף רגלו לפסיעה ראשונה. בזהירות, בזהירות...

* * *

- הוא מפחד, ר' אברהם. הוא מלא פחד. והוא מוזר, ממש "יוצא דופן".

אנו, לצורך דוגמא - ואני מתכוון לעצמי - כאשר אנו מלווים מכספנו למאן דהו, מיד מתמלאים אנו חשש שמא הוא לא יחזיר לנו, אולי הוא ישכח... - ולכן אנו מרגישים צורך תמידי לגרום לו להזכר. נכון! לא נדקור לו את העיניים, ולא נחתוך לו את כנף בגדו, אבל נדאג לשגר לו כל העת רמזים קטנים: נעבור לפניו לעיתים תכופות, או נטפח לו על השכם בחיוך רחב:

- נו, אהרעלע, כיצד הולכים העסקים, מסתובבים, הא? זה טוב שמסתובבים לבד. לרקוד רוקדים עם אחרים, אבל להסתובב זה טוב לבד. משום שאם לא, הרי אתה יכול גם לסובב אחרים, חי, חי, חי...

ואם הלז מאחר ביום אחד, והוא מגיע בריצה ונשימתו עולה לו בקושי, ומחזיר את ההלוואה תוך בקשת מחילה על האיחור, אנו מחמיצים לו פנים, לוקחים ממנו את הכסף בחטף, תוקעים אותו בכיס, וברכת ה'יום טוב' שלנו בפרידה, קדורנית ומעוננת כמו יום גשום.

אבל ר' אברהם משונה הוא, כאמור, הוא מפחד ממי שהוא הלזה לו כסף. הוא מבחין בו מרחוק - ובורח ממנו כמו מאש.

- מי, חושבים אתם, בורח, הלווה? לא! ר' אברהם הוא זה שבורח, כאילו רוחות רפאים רודפות אחריו. וזה הענין:

זקנו המדובלל של ר' אברהם כבר מזמן הפך לבן. וכשהזקן מלבין מתחילים לחשוב קצת יותר לעומק. ומשראה ר' אברהם שזקנו הלבין, סגר את עסקיו. רעייתו נסתלקה ממנו לפני שנים והוא חי בגפו. הילדים כבר באו בברית הנישואין, שניים מהם כאן בעיירה, ועוד שלשה בעיירות שמסביב. הוא היה מרוצה מילדיו וילדיו היא מרוצים ממנו. הוא שבע נחת מילדיו משום שהם ניהלו את בתיהם על אדני התורה, והם היו מרוצים ממנו, משום שהוא לא ביקש מהם דבר. הוא שירת את עצמו, ותדיר שלח מתנות לילדיו, לכלותיו ולחתניו, ולנכדים, ותמיד היה מזומן לו חיוך עבור כל אחד.

- מה אתה עושה? - נותן הוא צביטה חביבה על לחיו המאדימה של הילד.

- אני לומד.

- מה אתה לומד?

- גמרא.

- אי, אי, אי, גמרא אתה לומד... הגמרא כל כך זקנה, וכתבה כל כך הרבה ספרים, ואתה זאטוטון קטן וכבר לומד גמרא!!!

הילד מתבלבל במבוכה, עד שהוא חש בידו חופן סוכריות. הוא מרים את פניו המחויכות, והסבא משיב לו חיוך גדול. חיוכי שניהם זוהרים כמו שמש אחר הזריחה ושמש לפני השקיעה. שניהם מאירים, אחד – כבר זורח, והשני – עדיין זורח.

יושב ר' אברהם כל היום ולומד בבית המדרש. וכאשר אינו מבין דבר מה, נכנס הוא אל האולם הגדול של הישיבה, ניגש אל אחד הבחורים ושואלו.

נעמד הבחור מלא בדרך ארץ ועונה לו תשובה. עושה ר' אברהם עצמו כמי שמאד עייף, ושואל את הבחור:

- הלב שלי... אולי יכול אני לשבת לידכם לרגע קט, החולשה תפסה אותי.

- בודאי, ר' אברהם! מה שאלה היא זו? אולי רוצים אתם גם כוס תה? אולי משהו קטן לאכול? אני... אני...

- לאכול? מה זה נפל עליכם! להפריע לכם בלימוד? אני.. אני... – מסתבך ר' אברהם בלשונו, כאילו קשה לו לדבר – אני מתכוון, אולי חסר לכם דבר מה. אני צריך מעט מאד, ואתם עדיין צעירים. אתם לומדים ואילו אני סתם מפטפט. אולי צריכים אתם משהו, ואוכל מיד להביא לכם?

- מה אתה שח, ר' אברהם, מה אתה מדבר?

- אני מתכוון... כרגע עלה רעיון במוחי... אולי צריכים אתם הלוואה, לא משהו גדול מדי. יש לי גמ"ח קטן, נשאר לי קצת כסף מהעסק, הוא שוכב ללא שימוש. עלה במוחי רעיון אולי יש איזה בחור שצריך גמילות חסדים, אוכל אני לתת לו, לא איכפת לי לכמה זמן. לשם מה אני צריך את הכסף. שמא תרצו? לפעמים הבחור אינו רוצה, אבל פעמים רבות זורק הבחור על ר' אברהם מבט תמה, אודם עולה בלחיו והוא לוחש:

- אני צריך באמת לקנות חולצה וזוג מכנסיים. יש אמנם בישיבה גמ"ח אבל כסף אין שם, מלבד – גמגם בלחש – עבור תשלומים מועטים, ולי קשה הדבר, כלומר...

- מה זאת אומרת עבור תשלומים מועטים – מרצין ר' אברהם את פניו – אני אומר לשלש שנים, או שמא אתה רוצה לארבע? שיהיה ארבע!

- מה אתה אומר? א-ר-ב-ע שנים?! זה זמן ארוך מאד, אתם צריכים...

- טוב, אני רץ להביא את הכסף, ותוכלו לקנות עם זה כבר היום. באמת לא נאה שבן תורה לא ילך בלבוש ראוי כמו שצריך.

נו, רץ ר' אברהם ומביא את הכסף. הוא ממתין בחוץ עד שהבחור יצא, כדי שלא יראו אותו. הוא תוקע את הכסף לידי ומלט מהמקום. כמה שיותר מהר לברוח. שמא הבחור ירצה לתת לו משכון, כנהוג. משכון? מה הוא צריך משכונות מ'ישיבה-בחור', או מסתם יהודי? מה נפשך, אם יש לו – בודאי יפרע את חובו; ואם אין לו – הרי אסור להיות כנושה. הוא ימכור את המשכון? ועם הכסף מה יעשה? יקח אותו לקבר?

רץ הוא כך, ותוך כדי מרוצתו בין הסמטאות מביט הוא לאחור כל העת לראות שמא הבחור רודף אחריו. לא. הבחור לא רץ אחריו. הוא נותר לעמוד מבולבל בפתח הישיבה, ואינו יודע מה לעשות עם הכסף. ראשית, יש שם הרבה יותר ממה שהוא חשב ללוות. ושנית, הוא רוצה לדעת כיצד עליו לפרוע את החוב, בכל חודש או בכל שבוע. ומה עם משכון?

ומני אז כשר' אברהם הולך ברחוב הוא מלא פחד, שמא יפגוש את אותו בחור, או שמא הוא יפגוש את רבקה האלמנה, שלוותה ממנו כבר לפני שלש שנים, ועדיין לא שילמה אפילו את החצי. יש לו כאלו בעלי חובות אולי עשרים או שלשים בעיירה, לא כספים גדולים אבל ביחד זה מגיע לסכום גדול. ואם הם יראו אותו, הם בודאי ירוצו אליו ויבקשו מחילה שכעת אין להם להשיב; שהיא מוכנה לתת לו את הפמוטים שלה; שהוא עומד למשכן את הש"ס שלו; והבחור – סתם יאדים, ונמצא שהוא הוא הגורם לשפיכות דמים, רק משום שהבחור לא יכול היה לחשוך את הכמה גרושים הללו...

רץ ר' אברהם כאשר הוא יוצא אל הרחוב. אל בית הכנסת הוא הולך להתפלל רק לפנות בוקר כאשר החושך שורר ואף אחד לא יראה אותו. אז יכול הוא ללכת לאטו – רבקה האלמנה עסוקה באפיית הכעכים שלה, הבחור עדיין ישן ובבית הכנסת לא נמצאים בשעה מוקדמת כזו אף אחד מבעלי חובותיו. לאט לאט הוא פותח את דלת בית הכנסת, רק כדי סדק צר, ומעיף מבט סביב. אם בכל זאת נמצא שם מישהו מהם, הוא בורח מיד לביתו, או נמלט על נפשו לעזרת הנשים.

לאחר התפילה, הוא רץ מהר הביתה. אם אפשר – בדרכים צדדיות, ואם אי אפשר – רץ הוא בראש מורכן. הוא לא רוצה לראות אף אחד ושואף אחד לא יבחין בו. הוא אוכל במהירות, מנקה מעט את הבית, ורץ שוב לבית כנסת אחר ללמוד. בבוקר אפשר לשבת וללמוד בשקט, לבעלי החובות שלו אין זמן ללמוד בבוקר בבית הכנסת.

כך מתרוצץ הוא ר' אברהם מסמטא לסמטא, ביום ובליל, וזקנקנו הלבן רץ אחריו, ואחריהם שבעים וכמה שנותיו, ואינם יודעים מתי הוא יעצור לרגע.

רק לעיתים רחוקות כאשר הוא עומד לפוש קמעא, חולף בו הרהור והוא שח לעצמו:

- אי! כשיגיע הזמן ולא אוכל לרוץ עוד? נו, כבר מעתה אני מוחל מחילה גמורה לכל איש ישראל.

הוא באמת אדם משונה, ר' אברהם זה, ממש יוצא דופן.

משום שאנו לא כמוהו. אנו אנשים כמו כולם, אנו לא רצים ואין בלבנו פחדים שכאלו.

איני מתכוון אליכם, אני מתכוון רק לעצמי.

די אידישע היים. סיון תשכ"ח

להוספה לרשימת התפוצה
נא שילחו את המילה "הוספה"
לתיבת המייל "נר לדוד" – nerledovid@gmail.com

נר לדוד - גליון 55
יב' שבט תשפ"א

זמן

— הזמן כבר עבר!

לפני שהספקנו להבחין בו – הוא כבר מאחורינו, מחייך או לועג, צוחק או בוכה.

וכשאנו מסתכלים בשעון, הוא אומר לנו: השעה היתה כך וכך... וכשאנו אומרים: פלוני חי – רצינו לומר: הוא היה חי לפני שניה אחת. וכשאנו אומרים: פלוני נמצא כאן או שם, כוונתנו לומר: לפני שניה אחת, וכך בכל שניה ממילויני השניות בחיינו.

— פלוני, הוא בן חמישים. פירוש, מזה חמישים שנה שאין הוא מפסיק למות, ועדיין הרבה שנים לפניו – למות כל רגע...

כי לשם כך ניתן הזמן, לדעת כי הוא עובר. בטרם נבין שיש להסתכל בו – הוא כבר מאחורינו, מחייך או מלגלג, בצחוק, ברצינות, בחרון-אף, או – וזה האיום ביותר – ברחמנות.

— לא ברחמים.

ואין הוא נמדד בשעות ולא ברגעים, כיון שעד שאנו מספיקים להוציא מכיסנו את קנה-המידה – הוא כבר חלף.

כחלום יעוף –

כמו חלום שמרגישים בו רק לאחר שמתעוררים מן התרדמה. ההרגשה נשארת, הנה חלום חלמנו – חלום יפה או חלום בלהות שהשאר מועקה בלב ואתה זקוק להיטיב אותו, או משקע של שמחה ואתה נשאר רגעים נוספים במיטה, כדי ליהנות מהרגשה זו.

אולם אין לך ספק כי זה היה חלום.

להוספה לרשימת התפוצה

נא שילחו את המילה "הוספה"

לתיבת המייל "נר לדוד" - nerledovid@gmail.com

היה לנו לפני רגע – זמן, ועכשיו הוא איננו, ולא השאיר אחריו כלום.
אולי דמעה ואולי אנחה, אולי חיוך של אהבה או ברק של שנאה – הכל קרה לפני רגע – ועכשיו אני מחכה לרגע הבא – שכבר חלף ואיננו.
הרגל שהלכה לפני רגע, היד שמשמשה לפני רגע, העין שזה עתה הסתכלה והאוזן שזה עתה שמעה – כבר השליכו מאחריהם את העבר, והיא – צועדת, לא – היא כבר צעדה, משמשה, ראתה שמעה – הכל היה.
ואני לא שמרתי לעצמי כלום, חוץ מאשר אולי אותה הרגשת הכאב או הרעד, הגיל החבוי, או משקע הכיסופים המאכזב, של אחרי חלום.
ועד שהרגשה זו מתנדפת, כבר בא והלך לו חלום אחר. ועד שאני מגיע לאפס קצהו של החלום החדש – - - כבר התעוררתי והנה הכל עבר.
והשעון אמר לי בלגלוג:
ח—ל—ל, ח—ל—ל, ח—ל—ל.
כך כל הימים.

* * *

ישנם אנשים כמוני וכמוך, המאכסנים את זמנם, שניה לשניה, שעה לשעה, יום ליום ושנה לשנה. לפני שיגיעו אליהם, הם זונקים לקראתם, מטביעים את שמם עליהם, נצמדים אליהם בכל כוחותיהם ואינם מניחים לזמן לעבור.
והזמן נדבק בהם והם נדבקים בו, חודרים אחד לקרבו של השני ועינם תמיד פקוחה ואוזנם דרוכה להקשיב לפעמי הזמן, להבחין במעופו, בבלתי נראה של הצל העובר, בבלתי מוחשי של החלום.
וראה! הוא מתעכב על ידם, אינו חולף, נשאר על עמדו.
ושעון הזמן אומר להם: בעוד שתי מלים – תהיה שניה אחת, ואחריהן – עוד מלה, מאה, אלף מלים, והמלים לשורות, והשורות לספרים, והספרים לשניות, רגעים, שעות, ימים, שנים.
כך מתאכסן הזמן. כך הוא מאוחסן, בין מלה למלה, בין שורה לשורה, בין השיטין והדפים.
וברבות המלים – ירבו הימים, וברבות הימים, יפרחו שוב השניות-הרגעים ויולידו זמן חדש שאינו עובר, אינו חולף, אלא נצמד ונדבק ונשרש בתוך תוכו של האדם השומר איתם.
— בחינת: שמור לי ושמור לך — — —

* * *

כמה חדשים שלמים במשך חיינו אנו מבטלים על צחוק של מה-בכך, על דמעות חינו?
מה מספר הימים המתפוררים בין אצבעותינו כשאנו מתבטלים באפס מעשה, בזהים בריקנות שיצרנו בעצמנו?
מה מספרן של השעות שמתו פגים, שחלפו לפני שנולדו, ששכחנו שניתנו לנו כאלה?
— — — צועד ה"חפץ-חיים" בליל "כל-נדר" בבית המדרש של ראדין. דממת הליל עטופה עדיין בטלית. כלילה גם הוא אינו ישן. הלילה סופר את כוכביו שמא נשכח אחד מהם מתוך שהם כה רבים, ור' ישראל מאיר ב"ר ארי' זאב הכהן מראדין – סופר את רגעי.
כי כל כוכב – עולם מלא, הממלא חלל כביר בחללו של עולם האדם. מציאות המבקשת לחיות תמיד ולהיצמד לנצחיות.

הן גם רגעי חייו – כל רגע – עולם מלא, הממלא חלל כביר בחללו של עולם האדם, המבקש לחיות תמיד ולהיצמד לנצחיות.

והוא, ה"חפץ-חיים", סופר ומונה, מונה וסופר כל שעה מאלפי השעות שהופקדו אצלו במשך השנה, עליה הוא חייב למסור כעת דין וחשבון.

עינים נוצצות של הנרות עוקבות אחריו, שמא הוא ימצא פתרון לאפס שהן משאירות. ההבהוב אוכל את עצמו, הלהט חודר ללב הנר – ומכלה אותו לאט לאט, ורק הזכרון נשאר לאחר שהנר מת.

— — ביום פלוני, בשעה פלונית הלכתי, עשיתי, בקשתי, הכל לכבוד שמך ית', הנר שלי לא כבה אף לרגע, הזכרון נשאר צמוד לנר עצמו, והנה הוא לפניך, בוראי, שלם, על פתילתו ועל הבהובו, על שלשת גווניו ועל זיוו שנמשך ממנו עד קצה יכולתו... הוא נעצר.

— האמנם?

נשאר עומד, והלילה מתוח מהתרגשות עומד על ידו:

— מה קרה, ר' ישראל מאיר? האם קצר הלילה מהשתרע, חולשה פקדה אותך, טרדה, בבואה של מחשבה שלא מן המניין חלפה ביעף?

— עשר דקות, רבונו של עולם – הוא פוטר ידיו, מגביה למעלה, פורץ בבכי ומייסר את עצמו:

— ישראל מאיר, ישראל מאיר. מה יהא בסופך, היכן נעלמו עשר הדקות הללו? פקדון הופקד בידך – ומעלת בו.

עומדת השנה השלמה לפני פמליא של מעלה ומתביישת, שאצבע קטנה מגופה – ערטילאית.

בוכה ישראל מאיר, בוכה הלילה. בוכים הכוכבים שכל אחד מהם – כדקה של חיי האדם – עולם מלא הוא, והם שוב סופרים ומונים את עצמם.

עד שנמצאו עשר הדקות וחזר העולם להסתובב כמימים ימימה.

* * *

יומו של אדמו"ר זצוק"ל מגור – קצר היה. קצר בהרבה משלנו, ומלאכתו מרובה. אין מידה לריבוי המלאכה אשר היתה לפניו. טלו כל חלליו דעלמא על הכף האחת של המאזניים ורגע אחד מיומו של אדמו"ר זצ"ל על הכף השנייה, מכריע הרגע.

אלא שהוא משרת רבבות יחידים ומחייב למסור את נפשו בעבורם, והריהו מוסר נפשו עבורם כמה פעמים ביום.

— רצוני לומר: את זמנו היא מוסר עבור רבבות יהודים כמה פעמים ביום.

לוקח הוא את הזמן, השעה שהיא ששים דקה, היינו שלשת אלפים ושש מאות שניה, וכל שניה מסוגלת להרות וללדת כמה וכמה מחשבות קדושות, להעלות ניצוצות של קדושה מן הטומאה, לתקן כמה וכמה עולמות, לחדש כמה וכמה חידושים, הנערמים תלי תלים על גבי השולחן הטהור אשר לפני ד'.

נפתחת הדלת, נכנסים. מוסר הוא בדחילו ורחימו דקה של ספיר, יהלום, כדכוד, לשם שבו ואחלמה, נופך ומרגליות שאין ערוך להם, ליהודי אחד, ולשני – דקה נוספת או לפעמים פחות או אף יותר מדקה.

כך הוא מוסר עצמו למשך שעה, היינו שלשת אלפים ושש מאות שניות. ובתום השעה, בדיוק נמרץ, כדיוק השמש בעלותה יום-יום ושקיעתה ערב-ערב, כדיוק לידתו של אדם ופטירתו – דיוק של שניה שכולה זהב אופיר – נסגרת הדלת.

ואדמו"ר זצ"ל מגור כבר שקוע שוב בספירת הזמן, וספירת הזמן קשורה בספירות של עולמות, והכל נמשך ויורד מלמעלה למטה – משפיע, ומקבל שפע מלמטה למעלה — —

— עד אשר הגיעה שוב שעת הפתיחה.

ביקש ר' יצחק מאיר אלתר ז"ל את אדמו"ר זצ"ל, כשפלוני הנדיב הידוע מאמריקה יכנס אל הקודש פנימה, אנא לבקש ממנו הרבה בשביל אותו ענין נכבד לאדמו"ר.
נענה לו אדמו"ר.

אירע שאותו נדיב ידוע מאמריקה איחר בדקה אחת, רצוני לומר דקה אחת בלבד, לא פחות ולא יותר, והדלת כבר היתה סגורה.

עשה הנדיב מה שעשה, נדחק בכל זאת ונכנס, שהה רגע אחד בלבד ויצא מלא שמחה על שעלה בידו להתגבר על מכשול גדול ביותר, ששום אדם לא האמין שיעלה בידו להתגבר עליו.

לאחר מכן, שאל ר' יצחק מאיר אלתר את רבו, האם ביקש מהנדיב הזה לנדוב בשביל הענין הנכבד הידוע לרבי, כי היתה זו שעת רצון.

אמר לו אדמו"ר: אמנם זכרתי בקשתך, אולם הוא נכנס אלי כבר לאחר הזמן המיועד לאנשים ולא היה לי זמן לבקש ממנו — —

* * *

ר' יושה דינבורגר, העילוי מרוגאצ'וב המפורסם, נקלע עם אחד ממיודעיו ברחוב.
ור' יושה, כידוע, הי' ממחר מאד בהליכתו. רגליו ידעו שאין הוא סובל איטיות, והן מיהרו להביא את העילוי מהר ככל האפשר אל הש"ס. שלשים, ארבעים, חמישים דף גמרא בבלי וירושלמי, ביום אחד, נבלעו בגאונותיו.

שמע מיודעו, כיצד קורא ר' יושה שלט כתוב בשפה הרוסית. קרא ביעף והמשיך לרוץ למשנתו.

תמה האיש: רבנו יודע רוסית ואנחנו לא ידענו.

אמר לו ר' יושה: על רוסית אתה סח?! האמן לי שיכולני ללמוד כל שפה מדוברת במשך שמונה שעות...

— שמונה שעות? מתפלא המלווה. שפה שלם---ה? אז למה, רבנו, הרי רק שמונה שעות – שפה שלמה...

— כן. נענה ר' יושה. אבל זמן... מהיכן אקח את הזמן לשמונת השעות הללו?

* * *

— — — והנה כבר עבר הזמן – ואיננו.

בטרם הספקנו לקרוא את המלה האחרונה הזאת – כבר חלף הזמן.

היה לנו לפני רגע – זמן, עכשיו הוא איננו.

רק רגע שלאחר חלום נשאר, ותו לא מידי.

נר לדוד - גליון 56
ו' אדר תשפ"א

בס"ד

ויהי בימים ההם, כאשר מסכה היתה רק שעשוע פורימי, ולא עלה על הדעת שהמונח 'מסכה' יהפוך להכרח רפואי-חוקי אותו יעטה כל אדם בצאתו ובבואו, מצא ר' דוד זריצקי את ההזדמנות להפנות את מבט הקוראים לכך שחבישת מסכה על הפנים – מאחוריה מסתתר האדם, אינו רק מנהג של פורים, אלא היה כבר אז מנהג של יום-יום. אנו רגילים לשים על פנינו מסוה, ולהציג לעולם את מי שאנחנו לא.

במאמר שלפנינו מסייע לנו הסופר להסיר את הלוט מעל פנינו, ולגלות את פרצופנו האמיתי שהיה רגיל להשאר בצל ובמחשכים של המסכה שעליו.

בברכה
מערכת "נר לדוד"

נשף המסכות

בואו ונשוחח על המסכות.

לא כאן המקום לבדוק מניין נובע המנהג להתחפש בפורים, אבל כאן המקום לקבוע, כי לא פעם אפשר ללמוד מתוך המסכה את דמותו האמיתית של לובשה.

אין זו רק המצאה או כשרון מיוחד להתחפש במסכה מסוימת. יש בחיפוש ובהחלטה איזו מסכה ללבוש או להלביש את הילדים לנשף פורים, מעין גילוי שאיננו מודע לפעמים אף לאדם, על זהותו הפנימית.

כי הרי לא כולם מחליטים על אותה התחפושת, בשבילם או בשביל ילדיהם. רוב המתחפשים, מחפשים ומוצאים לפעמים מסכות קוריוזיות, מהן שיש בהן גם קצת מן הגאונות, מן השירה או מן הדמיון הפורה. אולם, רבותי, דמיון פורה אינו פורח על אדמה צחיחה, אילו המחשבה של האדם, שבו שוכן כבוד גם הדמיון, לא היתה רחוקה מן הדמיון, בודאי שאותו אדם לא יהיה מגיע לתחפושת זו, אלא היה מוצא תחפושת אחרת, האדם אולי אינו מרגיש כלל, כי בהחלטתו על תחפושת מסוימת הוא מגלה את דעתו על הליכי חייו השונים, לפעמים הוא מתחפש בתחפושת שהיא מנוגדת או נוגדת לחלוטין את אורח חייו, משמע שבתת-התודעה הוא מבקש ומחפש דרך כיצד לשנות את אורח חייו, והתחפושת היא הבעה לרצונו הסמוי.

הוא בודאי לא יאשר לכם זאת, אדם בדרך כלל מתבייש אם רוצים ללמוד מתוך התחפושת – אותו עצמו, אולם בפנימיותו הוא יודע, כי התחפושת שבחר לו, לא בכדי בחר דוקא בה ולא בהמון ההצעות שהיו לו או לבני ביתו, משום שביקש להביע משהו שאין ביכולתו להביע בדרך אחרת.

האם לא משום שעצם חייו של האדם עוברים עליו כשהוא לבוש תחפושת, ומשום כך כשהוא לובש את גשמיות התחפושת, הוא מנסה בדרך זו להוריד מעל פניו את התחפושת כל שנה, וללבוש את זו של פורים, שהיא למעשה איננה מסכה בלבד אלא ריקמה רוחנית של דמותו?

ליצן או קוף כשזנבו מיטלטל אתריו, שוטר או מ"צ המתהדר בלבושו היפה ובאותות הדרגה שלו, מלך או מלכה, חסיד עם שטריימל או אחות – כל המסכות הללו מביעות לפעמים געגועים למה שמייחלים ולא הגיעו לכך. לפעמים זוהי הבעת הערצה ולפעמים הבעת מורת-רוח, ככל שהמסכה מפלצתית יותר, יש לה הבעה יותר עמוקה, לא לחינם לובשים הלוליינים בקרקס מסכות של ליצנים, כי לא פעם אף הליצן המוכשר ביותר אינו מסוגל בהבעת פניו, הבעה רצינית וכנה, להביע בפני הקהל את דברי הליצנות שבפיו, והרי ידוע שללא הבעת פנים, פעמים רבות אין הפה מסוגל "לקחת" את הקהל. המסכה באה כדי להוסיף לפה את ההבעה.

*

ישנם אנשים רבים, שבמשך רוב שנות חייהם הם מתאמצים להוריד את המסכה מעל פניהם ולהיראות בקרני ההוד שלהם, ללא כחל ושרק, אולם הדבר אינו עולה בידם, כפי הנראה משום שהמסכה נדבקה בפניהם, הפכה לחלק מישותם הרוחנית, העינים, האוזנים, הפה, כל שרירי הפנים אינם מסוגלים למלא את תפקידם ללא מסכה, החיוך המסכתי הוא כנה, ואילו החיוך על הפנים מעושה.

אבל המסכה אינה יכולה לבכות.

וזוהי אחת המגבלות החמורות ביותר של המסכה, שאין היא מסוגלת להזיל דמעות. היא יכולה לצחוק, אפילו בקול רם, היא מסוגלת, וזה אולי תפקידה הרשמי, להצחיק בני אדם עד דמעות, אבל להביא אנשים לדמעות, זאת אינה מסוגלת.

משום שלצחוק צחוק מעושה אינו דבר קשה אבל להזיל דמעות מזויפות, הרי זה אחד הדברים הקשים ביותר. דמעות יוצאות מפנימיות הלב, הן מביעות את הצער יותר מכל הבעה אחרת, את זה לא ניתן להחליף במסכה. וישנם אנשים כנים שבמשך רוב שנות חייהם הם מתאמצים להעלות על פניהם מסכה, כדי שלא יראו אותם, כדי שיוכלו להסתתר מאחורי המסכה, אולי יבינו אותם יותר, כשלא יכירו בהם, אולי יקבלו את דעותיהם כשלא ידעו כי מפיהם היא באה.

אבל נשף המסכות נמשך במשך כל הדורות, מן הנחש הערמומי ועד היום, כל שעה, כל רגע ברגעי חייו של כל אדם הוא משתתף בנשף מסכות ענקי זה, בין אם הוא מודע לעובדה זו ובין לא, הוא אף אינו יודע כי בצאתו לרחוב, הוא נכנס לסבך המסכות ומשתתף בנשף המשתרע על פני כל העיר, על פני כל הערים, המתחיל מן הקוטב ומסתיים בקוטב השני של העולם, הוא אינו מרגיש כיצד הוא נבלע בתוך ההמון הרוקד כשמסכות מכסות את פניו, והוא אינו מרגיש כיצד אינו רואה שום פנים אמיתיות, אלא הכל לבושים מסכות, זה מסכה של עשיר וזה מסכה של עני, זה של רב וזה של שוליה, וכל אחד עושה מאמצים עליונים כדי להתראות כפי המסכה שלו, ותמיד הוא נמצא בין שני ניגודים, ותמיד הוא עושה מלחמה בינו לבין המסכה, משום שבהרבה מקרים המסכה שוכחת שהיא אינה מסכה ולאט לאט היא יורשת את מקומו של הפרצוף האמיתי והפרצוף האמיתי נדחק לקרן זוית, מתפורר, והאדם אינו מרגיש כלל כי נאבד לו פרצופו בדרך, ועד סוף ימיו הוא חושב שהמסכה היא הפנים האמיתיים שלו.

ורק לאחר מותו הוא משתכנע וגם אחרים מכירים בטעות שלו ושלם.

מעשה בשכן אחד שלנו שכל השנים שהכרנו אותו היה גבן, וכל כולו קמט אחד. וכאשר נפטר כרו לו קבר לפי מידתו, אולם היה צורך להאריך את קברו, כיון שלאחר מיתתו נשתחררו השרירים שלו והוא התמתח וגדל כמעט פי שניים מאשר קומתו בחיים.

והוא מופיע "שם", למעלה, ושם נמצאים אנשים כפי שהם ופרצופים כפי שהם, ומחשבות כפי שהן, וראה – אין הוא מכיר את עצמו, ולא את חבריו, מכריו ואפילו את אשתו ובניו אין הוא מכיר –

- ללא מסכות!

*

הנה לפניכם האדם הזה, תואר והדר לו, בעל בעמיו. הוא בחר לו מסכה נהדרת. מתחתה הוא מושחת, קמצן ומבקש לרדת לחיי כולם. רק בעלי הדעת מסתכלים לא בפניו אלא בעיניו, שכן את העיניים אי אפשר להסתיר, בכל מסכה, כידוע, יש שני תורים בשביל העיניים, אחרת לא יראה הממוסך את דרכו. אבל מספיק להסתכל בעיניים המציצות מבעד למסכה, כדי לראות בהן את האדם.

האדם יראה לעיניים וד' יראה ללבב.

או השכן שלכם, שכל אימת שאתם נפגשים, נעצרים לשיחה קלה, מעניקים חיוכים ומבקרים איש אצל אחיו ומביאים אפילו מתנות קטנות.

מסכה של שכן-טוב איננה מן המסכות שקשה להשיג. כשם שלא קשה להשיג מסכה של לב-טוב.

איזו דרך טובה שיבחר לו האדם: רבי אלעזר בן ערך אומר: לב טוב. הלב, כמו העיניים גלוי הוא לכל, אי אפשר להסתירו במסכה.

נשף המסכות נמשך.

בכל בית, בכל משרד או בית חרושת, בכל מסיבה, מחרידות המסכות או מצחיקות, מפליאות או משעממות, הן מספרות בדיות ואתה מאמין להן, כיון שאינך מתמצא בינן לבין מה שנעשה מתחת למסכה. אתה שמח שמחה מעושה וכולם שמחים בשמחתך המעושה, עד שאתה פורץ בבכי, וכולם מתפלאים מה קרה לו לאדם זה, שלפני רגע ובמשך כל היום היה כל כך עליז ושמח ופתאום פרץ בבכי.

מסכת השמחה נפלה לרגע וגילתה את פרצופך הבכייני, הדחוס דאגה ומרירות.

אני מציג לפניכם: המנהיג!

וזוהי מסכה שעבודה ועיצובה טעונים משך עבודה רב מאד. מתחת למסכה הוא מפחד מפני הצל של עצמו, מתחת למסכה הוא משנן לעצמו: אתה מנהיג, אתה מנהיג, אתה מנהיג! כדי שהוא עצמו לא ישכח לרגע ואז יסיר את המסכה להפתעתם של מעריציו.

אין צורך להיות אדם קטן, עלוב ורופף כדי לא להיות מנהיג. הדבר היחידי שיש צורך בו, במנהיגות, הוא: לא לראות את עצמו אף פעם, להסתיר את פרצופו מעצמו, אפילו בלילה כשהוא הולך לישון, לבד בחדר, ושום בריה אינה רואה אותו, אסור לו להוריד את המסכה מעל פני המנהיג שלו, אחרת הוא יכפור בעצמו, הוא יסטור על לחיו, הוא יפרוץ בבכי ויבקש מחילה מעצמו על הבזיון שהוא גורם לדמותו האמיתית.

חלילה לך, המנהיג, אל תוריד את המסכה מעל פניך, אף פעם, אפילו ברגע האחרון לחיך, אל תוריד את המסכה, ואז תזכה להספדים רועשים, להלוויה ממלכתית ולקבר מפואר.

יתר על כן: אתה עלול, על ידי שתוריד את המסכה מעל פניך, לרדת לחייהם של מנהיגים אחרים דוגמתך, הם לא ישכחו לך את המהלומה האכזרית הזו.

ראו נא את פלוני העשיר, שהוא מפזר ממונו, שהוא בונה לו ארמונות, שהוא חי חיי מותרות. ואני ניסיתי לממש את פניו, והנה מסכת הקבצנות עוטפת אותן. וי אמרתי לעצמי, הרי פושט-יד לפניך, המתהלך על פתחי עצמו ומבקש נדבות מממונו הוא ומפזר ממנו של אחרים, החי חיי מותרות ובשרו מצטמק והולך, ותחת המסכה, פנים נפולים, מכורכמים, שהקמטים מרובים על הבשר, וכשהוא נמצא לבדו, אף שאינו מוריד את המסכה שמא יכנסו אשתו ובניו וירגישו בכך, הוא מממש בכל כיסיו שמא ימצא פרוטה משלו ואינו מוצא. והמסכה מעיקה על צורתו, מקשה על נשימתו אבל אינו מסוגל כבר להורידה, ורק לאחר פטירתו מן העולם ימצאו את המסכה מתגלגלת ליד מיטתו, ממנה הורד לאחר מיתה ולא ידעו מה לעשות עמה, כי אף אחד לא יאמין כי זוהי המסכה של האיש העשיר הזה.

ולמחרת היום אלפים ירגישו בכך, אלא שמי הטיפש שיבוא לטעון למסכה ולדרוש ממנה את כספו? ויש אדם שהוא עצמו אינו אלא רגל, והוא לובש מסכה של אדם שלם בכל אבריו, או אחר שאינו אלא אסימון והוא נוצץ כדרכמון של זהב, או טלו את זה שהוא חרש בשני אזניו ואף אחד אינו מאמין בכך, כיון שהוא עשה לו אזניים, איזו מסכה נהדרת יש לו לחרש הזה, ואיזו מסכה נהדרת יש לו לטיפש הזה, שעלה במעלות עד שנהיה שר, והמסכה עצמה צוחקת ממנו, ואילו אנשים מתהדרים עמו –

- ראו את השר והמושל שלנו -

והוא עצמו מחייך חיוך של גולם מתחת למסכת החכמה שלו.

ויש מסיכה - - -

נשף של מסיכות, בכל העולם, מן הקוטב ועד הקוטב.

מן הרגע הראשון ועד לרגע האחרון.

ורק לאחר מכן - - -

*

חייב אדם לבשומו בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי: כלומר עד שיגיע למדרגה זו של עכירת הדעת שיוריד את המסכה מעל פניו, ואז יראו כולם שאינו יודע להבדיל בין ארור המן לבין ברוך מרדכי... ודוק!

המודיע. י"ד אדר תשל"ב

להוספה לרשימת התפוצה
נא שילחו את המילה "**הוספה**"
לתיבת המייל "נר לדוד" – nerledovid@gmail.com

בס"ד

סיפור נפלא זה הוא מהמיוחדים שבסיפוריו של ר' דוד זריצקי שעדיין לא פורסמו בספרים. סיפור מלא רגש עמוק של אהבה יהודית אמיתית, לבבית, הפורטת על הנימים הדקים שבנפש. אי אפשר שלא לדמוע מהתרגשות נוכח המחזה המלבב המשתקף בסיפור, ומתחושת כמיהה וכיסוף שנזכה גם אנו לחיות חיי ישרים כמותו.

סיפור זה התפרסם בקובץ שיצא לאור לפני שישים שנה על ידי סמינר "בית יעקב" בתל אביב, לרגל 25 שנה לייסוד הסמינר. בנוסף לסיפור זה כתב הסופר, לבקשת מנהל הסמינר הרב מאיר שצ'רנסקי ז"ל, מסה נפלאה בשם "הבת, האשה והאם", לדמותה של בת ישראל ולתפקידו של "בית יעקב" עליו מוטלת המשימה להכשיר אותה לתפקיד הנעלה של אשה ואם בישראל. סיפור זה מהווה, אם כן, מעין השלמה למאמר בהציבו אספקלריה מזהירה לדמות אמיתית ושלמה של אשה ואמא יהודיה כשרה, של חיים יהודיים נכונים ומאושרים וצורה נשגבת של בית יהודי קדוש ושלם.

בברכה
מערכת "נר לדוד"

הריקוד האחרון

~ סיפור ~

א.

ערב שבת בין השמשות בא אחד הילדים במרוצה והודיע כי הסבא מרגיש ברע.

בשבוע האחרון הלך הסבא ונחלש, ומשהרגיש כי בא זמנו, חייך כלפי העולם שכה היה טוב כלפיו, העלה את חיוכו ביחד עם עיניו כלפי מעלה ואמר:

"לא מהרתי במשך למעלה משמונים שנות חיי, לא אמהר גם כעת, לאט לאט אלך לי..."

מהרתי להתעטף בבגדי שבת ורצתי לביתו של סבא שנמצא בחצר סמוכה. משהגעתי לביתו כבר מצאתי שם כמעט את כל בני המשפחה הקרובים. שני החדרים הקטנים צרו מהכיל את כולם. אם-כי באו רק הבנים והנכדים, בכל-זאת התאספו כמאה איש שנצטופפו בחדרים, במטבח ולכל אורכה של המרפסת שנמשך על פני כל החצר.

נגשתי למטתו. חיוכו שתמיד נתגלגל מבין שערות זקנו, נתפורר ושביביו הבהיקו על פני המיטה. הוא פתח לאט את עיניו, הציץ בי, רצה להושיט לי את ידו ולא יכול, אותה לי רק באצבעותיו שאתקרב אליו עוד יותר.

גחנתי עליו. נדף ממנו אותו ריח של נקיון רוחני שהייתי מריח בלכתנו יחד מן המקוה בערב-שבת. פניו היו שטופי אור ודומה כאילו רק כעת רוחצו. כעת היו עיניו פקוחות לרווחה, אישוניו נעמדו עלי לרגע, נדמה היה לי, כאילו הוא רצה למסור לי משהו. שאלתי: – מה?

הוא נענע בראשו, קרץ בעיניו שאתקרב עוד ומשזקנינו נפגשו, הרגשתי דקירת אישוניו שננעצו בתוך עיני. הוא לחש: אני מעביר אליך את חיי... לא כעת. עדיין רוצה אני לחיות כמה ימים. איני יודע משום מה, אולם דוקא כעת עלתה המחשבה הזאת במוחי והחלטתי שכן יהיה... אשאר עוד יום-יומיים, לראות את המשפחה שלי, את כולם. משנתקרבת, עלה בי הרצון למסור את עיני לך... העינים שראו הכל ולא נפגעו.

להוספה לרשימת התפוצה

נא שילחו את המילה "הוספה"

לתיבת המייל "נר לדוד" – nerledovid@gmail.com

שוב הצמיד את אישוניו אל עיני, וככה עמדתי כפוף על גביו במשך שעה קלה, עד שקרץ לי ללכת. התחלנו להתפלל מנחה, אח"כ קבלנו את השבת.

היה זה מחזה בלתי רגיל, שבערב שבת התפללו מאות אנשים על המרפסות, ומתוך חלונות הבתים שהשתקפו על החצר הגדולה. כל דיירי החצר שראו אותנו מתפללים – הצטרפו, גברים, נשים וילדים. מששמעו החצרות הסמוכות את קול התפלה מיהרו לשמוע טיבה, ומשנודע להם, כי ר' מרדכי מרגיש ברע ומשפחתו אצלו, על מנת להימצא בעת יציאת נשמה, הצטרפו גם הם לצבור המתפללים.

בעת קבלת שבת היתה כבר כל החצר למטה מלאה מתפללים.

במשך כל זמן התפלה עמדתי ליד מטתו של סבא. קולות המתפללים הגיעו לאזניו, כנראה, כי הוא סובב ראשו לכל צד, כאילו רצה לשמוע יותר טוב את התפלה. במשך התפלה נוכחתי כי הוטב לו. הוא הרים כמה פעמים את ידיו ונענע אותן. עיניו נשארו כל הזמן פתוחות, והוא העביר את מבטו מבן לנכד, מנכד לבן, וסקר כל אחד בהתעניינות, מבלי שהנסקר ירגיש בכך. פניו הנפולות, שכמעט נאבדו בזקן הרחב, נתיישרו קמעא, קבלו גוון.

משסיימו את התפלה חייך אלי ואמר בקול:

...אמרתי, לא אמרה כעת, לאט-לאט אלך לי. והנה החלטתי, שעדיין אין עלי ללכת.

השלך הס בחדר. כולם, הגדולים והקטנים, עמדו מאובנים והביטו ישירות על פניו החייכניות של הסבא. הם באו להימצא ליד מיטתו בעת יציאת הנשמה, והנה הוא מודיע קבל-עם ש"החליט" עדיין לא ללכת.

כולם שתקו. רק כעבור כמה דקות של שתיקה התחילו הקשישים שבנו לגשת אליו, כמו בכל ליל שבת, לומר "שבת-שלום". כל אחד משלש מאות וכמה בני המשפחה: ילדים, נכדים, דור שלישי, רביעי וחמישי, עמדו בתור לומר "שבת-שלום" לאבי המשפחה. תמיד היו שניהם מתיישבים, הסבא והסבתא, זו ליד זה, מנענעים בראשיהם בחיך, שואלים "מה נשמע אצלך?" או: "נו! מתי?...!", טופחים למישהו על הלחי, טפיחת חיבה או תרעומת. כל אחד מן הילדים היה מקבל מיני מתיקה והולך לו אחורנית ביראת הכבוד.

אלא, שבלייל שבת זה לא ירבה הסבתא ממש לידו. היא נתיישיבה בסמוך לו על שרפרף, פניה הקטנים שנצטמקו עד לכזית הבהיקו משמחה בראותה את "שלה" שב כאילו לתחיה. היא החזיקה ידה על גבי הכר הגדול עליו השים ראשו, ורק אני הבחנתי במבטים שהסבא פזל לעברה והיא לא הבחינה בהם.

ניגשו הקשישים על ילדיהם, נכדיהם וניניהם, נגשו המבוגרים עם ילדיהם ונכדיהם, אחריהם באו הצעירים עם ילדיהם ואחריהם באו הנערים והבחורות. היתה זו תהלוכה ארוכה שנמשכה למעלה משעה, וכל אותו הזמן שכב הסבא כשפניו מתיישרים, עיניו מתנוצצות, ונענע בראשו לכל אחד. הסבתא מלווה בעיניה הקטנות, שכל האמהות נצטברה בהן – נוזפת בנכדה בחודש האחרון להריונה שבאה מרחוק, תוחבת לידיים קטנות משהו שרק היא יודעת מזה, וכשנגמרה התהלוכה, עמדה הסבתא מן השרפרף, גחנה על בעלה ולחשה לו:

— ועתה נעשה קידוש?

הוא חייך: "כמובן! הגידי נא לילדים שלנו שישארו, רוצה אני לקדש בפניהם בפעם האחרונה". מעולם לא התנגדה לו ואף לא העלתה על דעתה שאפשר להתנגד לדעתו. הוא היה בשבילה הכל, חלום הנעורים הקצרים וחדוות כל חייה. היא עמלה קשה במשך שנים שנות נשואיהם בניהול בית המסחר לבדים והוא ישב ולמד. היא ידעה בדיוק מה הוא אוהב וכיצד עליה להגיש לו את מאכליו. הוא מעולם לא ידע מחסור, אם-כי דרש רק מעט מאד והיה מסתפק בלחם ומים.

הם לא אמרו זה לזו אף פעם דברים של חיבה. אי אפשר היה לבטאה במלים, היא היתה בדומיית המחשבה, בעריכת הבגדים לכבוד שבת, בצחצוח הנעליים ובסידור הכביסה לפני ההליכה לבית המרחץ ביום ששי. ריחה היה נמצא תמיד במאכלים הפשוטים. היא הורגשה בפת הלחם שנאפה על ידי סבתא, ובפרקי התהלים שנאמרו ע"י סבא למענה. מבטיהם נפגשו בדומיית החיבה, לפעמים נתחבה אצבע של חיבת הדומייה לתוך הזקן עצמו. ולפעמים ניגרה דמעת חיבה לאחר אנחה שלא הובנה כראוי.

— אוי, "הוא" מרגיש לא טוב.

— המ... "שלי" קצת במיחוש.

והלב היה מתכווץ בדומיה, והלב השני היה מרטיט מתוך שלווה בית הכנסת, ואצבעות הידיים נלחצו אחת לשניה תחת שלחן הלימוד.

— מה שלומה?

— בודאי "הוא" כבר רעב, ואני נתפסתי למחשבות בטלות.

ככה ששים שנה. כמה? לא כי, אלא ששים ושנים שנה ושלשה חדשים ומחצית החודש. כן, כן.

ב.

— קידוש? תמהו כולם. כיצד יקדש האיש שאך לפני שעה קלה נתקשה לנענע ידיו?

אולם סבתא לא תמחה כלל, לגביה די היה שהביע רצונו. היא מיהרה להביא את כוס הקידוש על גבי טס של כסף, מלאתו יין צמוקים מעשה ידי עצמה, העמידה את הטס על כסא סמוך ונגשה אליו להרים ראשו ולהסמיכו על גבי כרים. אולם הוא ביקש ממנה שתעזור לו להתיישב.

הוכינו בתדהמה אולם שתקנו.

— "הוא" רוצה לשבת, זרקה את המלים לאחוריה מבלי להפנות מבטה. עשרות ידיים נשלחו לעזרתה, היא בחרה בזוג ידיים שנשתרבו ראשונות, ושלחה את בעליהן לצדה השני של המטה.

— עמוד כאן, החזק בו. הוא ישב, אני אומרת לך. חזור למקומך, פקדה.

הסבא ישב.

כן, אני מבטיח לכם שישב כהוגן ונדמה לי גם שלא נשען על הכרים כלל.

בהינו בו בפיות פעורים, בעיניים קורנות ובדומיה. בחוץ כבר נדמזמו זמירות השבת מכל החלונות. תינוק נצטעק מעבר לכותל. פתילת הנר הבהבה באנחת רווחה.

— הסבא ישב.

הוא הרים את ידו ותיקן כיפתו הגדולה, רכס כפתור כתונתו, והתקין זקנו, כאשר נהג תמיד לפני שקידש בליל שבת. סקר את כולם ונתחייך:

— עוד פעם נקדש על היין לכבוד שבת, הא?

סבתא הבינה מיד כי ה"הא" מופנה אליה. היא לא נצטחקה, אין צוחקין בפני סבא, בפרט כשהוא עומד לקדש על היין בליל שבת, אלא תיקנה בחטף קיפול בשמלתה הרחבה, העבירה ידה בצניעות על שפתיה, ונתקרבה עוד קימעה למיטתו.

— לתת לך את היין למיטה או שמא תקום?

אנחת תמהון פרצה מלב כולם. הרחש פרץ מאליו משום שאף אחד, אף הבן הקשיש שנינים היו לו, לא היה מעז לומר מלה שלא נתבקש לאומרה. היתה זו מעין צעקה חרישית. היינו נותנים כל מאודנו להעביר רוע הגזירה.

— לקום את אומרת? צדקת, הי... זה היה הצחוק שלו, הצחוק המפורסם שלא הגיע אף פעם לקרסולי צחוק אמיתי, אלא נתלה בין חיוך לבין סלסול של צליל דק מן הדק. אולי באמת לקום, שכן עלי עוד פעם לקדש על היין. הוא הפנה ראשו אליה, הביט חטופות ולבסוף אמר כלעצמו:

— אינני מממהר, עדיין מספיק לי הזמן לומר קידוש בעמידה כיאות.

סבתא רמזה באצבע קטנה ושוב הושטו אליה עשרות ידיים רועדות, מזיעות, עצבניות ואולי גם כעוסות.

ושוב בחרה רק בשתי ידיים הקרובות ביותר, שלחה אותן, מבלי להציץ למי הן שייכות, לעברה השני של המיטה:

— אתה עמוד, אל תיגע בו, אני כבר...

— לעזור לך?

הרהר קמעא. מוטב שתעמדי את מצד זה של המיטה, הם מפחדים ממני... הידיים, תלויות באויר, הורדו מיד. סבתא מיהרה לדחות הצדה את זה שנתמזל מזלו להמצא ממש ליד הסבא, נשארה גחונה מביטה ישר לתוך עיניו שבת-צחוק של שובבות נצנצה בהן...

— השגיחי נא שמא אמעד. אני אקום בכוחות עצמי... ולאחר שהיה קלה: כנראה שקודם היתה זו בחינה מלמעלה, כיצד אקבל עלי את הדין... שוב הרהר והוסיף: לגבי ידיי אין זה דין כלל, מפורש ברור הוא, בינתיים הרווחתי: קידוש אחד – בצוותא...

שוב הבינה כי ה"בצוותא" זו היא. נתיישרה, סקרה את העומדים סביב המיטה, לקחה את הטס, עברה בין הצפיפות והעמידתו על גבי השולחן בצד ימין של החלות – כנהוג.

משראינו מאמציו של הסבא לקום, נתפשטו כל הידיים. כולם התכופפו קדימה דרוכים לעזרה, אולם העזרה לא נדרשה. הסבתא עמדה ליד השולחן ועל פניה שלווה השבת שנסכה עליהן ברק מיוחד שאי אפשר לתארו, ידיה משולבות, ועיניה מושפלות כלפי מטה כדרכה, בצניעות, מצפה לבעלה, כאילו שמעה צעדיו כשהוא חוזר מבית הכנסת. משום שהכרונה היטב, לא תמהנו על קור-רוחה, אבל חשבנו שבכל זאת לא תוכל לעמוד נגד דמעה אחת לפחות, אולם קדושת השבת ושמחתה ניגרו מעיניה, אז הרגשנו יותר מאשר במשך כל השנים, מה רבה חיבתה לבעלה.

הסבא הוציא רגל אחת מתחת לשמיכה, בדק יכלתה של הרגל ע"י נענוע אצבעותיה, אח"כ הסתובב, הוציא רגל שניה, שוב נענע אצבעותיה, סמך שתי ידיו על דופני המיטה. היא נאנחה קלות, למיטה מותר היה להתאנח ואילו אנו, אומללים, מלאים היינו צעקות כרמון והחרשנו. ככה ישב כמה דקות, כנראה כדי לבדוק את עצמו, ופתאום קם ועמד על רגליו. זעזוע עבר על כולנו, כל אחד מאתנו דרוך היה עד קצה אפשרותו, עקבנו אחרי כל נדנד אבר של סבא, חששנו שמא פתאום יעזבוהו כוחותיו והוא יפול אחורנית. זוכר אני עדיין, שציירתי בדמיוני במהירות הבזק כיצד סבא נופל אחורנית, ראשו נחבט בדופן המיטה, והוא נשאר כך ללא קום. זוכר אני שכולי רטוב זיעה הייתי, טיפות גדולות ניגרו מפני לתוך זקני, אולם חששתי לנגבם מאימתה של סבתא. הייתי בטוח, כי כולם נמצאים באותו מצב.

אולם הסבא לא מעד. נשאר נעמד כשהוא תוהה על עצמו, שולח מבטים מלוכסנים כלפי סבתא. היא לא יכלה להסתיר מאור פניה, נתקרבה אליו אוטומטית, אולם מיד מיהרה לחזור למקומה, מצד ימין של הכסא עליו ישב סבא. היא תקנה את המפה, ואמרה: נו?...

— כן, כן. אני בא, בודאי שבא, אני...

וככה הוא הלך... הושיט רגלו האחת כאילו בדק את הקרקע שמתחתיו, נעמד על רגל זו והושיט את השניה. החיוך נפל מבין שערות זקנו וצעד אחריו. האימה בעיני כולנו ליוותה אותו. צעדיו היו תמיד קטנים, מדודים. כעת הוא צעד עקב בצד אגודל, ראשו הגדול קצת שמוט לאחוריו, עיניו צמודות לפניה השלוות של סבתא, ראיתי כיצד הוא שואב מהן כוח להמשיך בהליכה, היא הביטה עליו באותה שלווה-הרוח שהסכנו לה מימים ימימה – בעלה בא לקדש על היין והנה הכל מוכן והיא מחכה לו. הוא פסע בין המצטופפים מבלי להשען על מישור. עיניו צעדו אחריו, כל עצב בגופנו רטט. ראיתי דמעות בעיניהם של כמה צעירים. הזקן שבבניו עמד מן הצד בעיניים עצומות, ראיתי את ידי הקמוצות כשהן מקמטות מטפחת, ועל ידו בנו הבכור שגם בו נזרקו שערות שיבה והוא נשען על הכותל וכל גופו מרטיט.

וסבא צעד הלאה.

בין המיטה לשולחן היה מרחק של שני מטרים ויותר, הוא הלך זמן ארוך מאד, יותר מדי ארוך, שכן בשעה שהגיע לשולחן, נשען עליו והביט על הסבתא בחיוך עייף. הרגשתי שאני עייף עד מוות, שלא אוכל היום לאכול סעודת שבת כהלכתה, שאני רטוב כולי.

סבתא חייכה חיוך עליז... נו... כעת עושים קידוש... ש...שא....!

— יום השש...!...

מהיכן לקח שוב את הקול הזה שמלפני שלשים שנה? הרי בשנים האחרונות נצטרד קולו, נדמה היה כאילו משהו מפריע לו לדבר. הוא תמיד היה מפסיק באמצע הקידוש ובולע את הרוק או מנסה ע"י שיעול לנקותו. הפעם היה קולו צלול, נקי. המלים יצאו ברורות מגרונו. הוא לא התנועע, כדרכו, בשעת קידוש, אולם בסיום התחיל להתנועע, לסלסל בקולו. לא רצה לסיים מהר את הקידוש הזה, הנעים כל מלה, הדגיש תוך סלסול את פירושה וכאשר גמר מיהרה סבתא להושיבו על הכסא ולחשה לו:

— אתה מרגיש יותר טוב, נכון? תשתה בעצמך רוב הכוס.

הוא תמה עליה: בודאי אשתה בעצמי, אלא שגם את צריכה לשתות. זה הקידוש שלנו בצוותא. עוד פעם קידוש, זה שווה משהו. הא?

— הרבה מאד – ענתה סבתא במנוחה. לקחה מידו את הכוס, שתתה קמעא, העמידתו על הטס ואמרה לכולנו:

— נו, כעת אתם יכולים ללכת הביתה, אתם ודאי עייפים...

— לא! אמר הסבא בקול החלטי. מה הבהלה. הכל ילך לאט-לאט. עלי עוד לומר להם משהו. מה את אומרת?

היא לא היססה אף רגע:

— בודאי שישארו. אתה רוצה לומר כעת או ברצונך לחזור למיטה?

— המ... עכשיו למיטה? לא! עלי עוד לעשות משהו...

— טוב. אני יכולה לעזור לך?

— כמובן. נעשה את זה ביחד, בצוותא, את מבינה, בצוותא.

ג.

הוא הסתובב אלינו. סקר אותנו במבט אחד, אחר כך שוב הסתובב לעבר הסבתא ואמר אליה:

— זכינו לקדש על היין פעם נוספת – בצוותא. כמה זמן קדשנו ביחד על היין?

— ששים ושתים שנה ושלשה חדשים ומחצית החודש, ענתה בשקט.

— וקידוש זה לא לקחת בחשבון בוודאי, הא?

— לא.

— ובכן, רצו מן השמים שנימצא יחד עוד פעם אחת לקידוש. זוהי שעה גדולה בשבילנו, הא?

— כן, שעה גדולה מאד, אמרה וקולה נחנק, זו הפעם הראשונה בערב גדול זה.

— אז עלינו, זאת אומרת, על שנינו, לצאת לריקוד לכבוד המאורע הגדול הזה. אמנם לא רקדנו במשך למעלה מששים שנות חיינו ביחד, אולם הפעם זוהי מתנה מן השמים וצריכים אנו לשמוח על כך.

סבתא הרימה את עיניה הקטנות לעומתו. קמטים אחדים נזדקפו ונעלמו ברגע זה. היא תיקנה את שביסה, חיוך אמהי ירד על פניה ונתנסך סביבה בד' אמותיה. הוא הוציא מטפחת מבית שחיו, זרקה לעומתה והיא חטפתה בהושטת יד זריזה וצעירה.

— נו... נו....

עייפותנו נעלמה מאחורי החלון התמה. מרוב פחד נתרעדה המנורה. אחד הנערים מיהר לעזוב את החדר. נדחקנו אל הכתלים במבט עיניה המהיר של סבתא. כשלעצמי לא הרגשתי כלל מה אני עושה, הייתי כולי מהופנט מהנעשה ברגע זה, שכחתי שרגלי מועדות, שכולי מכוסה זיעה, שבבית מחכה לי משפחתי ובודאי כבר

שפכו כל דמעותיהן על הסבא שהלך לעולמו, בה בשעה שהוא מתרומם כעת מכסאו, נעמד בפישוק רגלים באמצע החדר, מושיט ידו כלפי סבתא והיא מושיטה לו קצה המטפחת והוא מתחיל לרקוע ברגליו...

אומר אני לכם לרקוע ברגליו! ממש! ברגליו שעוד לפני שעה קלה נחו מתות, אותן הרגלים עצמן רקעו על רצפת החדר המגוהצת למשעי וטפטפו טפטוף רקדני כדרך הצעירים. פוזמקאותיו הלבנות הבהבו באפילה ששררה על הרצפה. רשרוש הרגליים דפק באזני כרעמי אלפי תופים. עקבתי אחרי כל ניד גופו וראיתי שהוא מתרענן, הולך ונעשה צעיר יותר. סבתא הסתובבה סביבו כדרך ה-"מצוה טענציל" בעת חתונות משלנו. התרחקה, התקרבה, כופפה ראשה הקטן לעומתו כיפוף גרציני כאשה המקשטת עצמה בפני בעלה, טופפה ברגליה הקטנות לעומת רגליו, וכשהיא נתרחה ממנו, התקרב הוא אליה בצעדים קלילים, על קצות אצבעותיו טופף אליה, הוציא המטפחת מידה בתנופה מהירה ונופף לעומתה בקריצת עינים שובבות. אז היא הסתובבה סיבוב של ברוגז, הפנתה גבה אליו והשפילה עיניה כאומרת: מה לי ולך? והוא מתקרב אליה יותר, מנפנף במטפחת, מסלסל בזקנו, מצדד אליה עד שקצה המטפחת נופל לתוך ידה ושוב מתרקדים שניהם בצוותא זה ליד זה, זה מול זה, הלוך ורקוד, הלוך ורקוד...

— אוי, טאטע! נאך א קידוש... נאך א קידוש, נאך א קידוש... (אוי, אבא! עוד קידוש... עוד קידוש...).

בקולו לא נשמעה עייפות כלל. חשבנו שהסבתא תמהר להחזירו למיטתו, אולם כעת היא רקדה לידו בעינים עצומות – קטנה, שבירה, מלאה חכמת חיים, וחדוות יצירה ומנוחה שאין לבטאה במלים. אולי עברו ברגעים גדולים אלה כל ששים שנות חייה המאושרות לידו. היא ידעה שהוא הולך למות, והיא – גם היא זמנה הגיע. והיא רקדה ריקוד של תודה לבורא העולמים על המתנה הגדולה שניתנה לה במשך ששים שנה ומעלה – – – חיים!

— אוי טאטע! נאך א קידוש... נאך א קידוש, נאך א קידוש...

זה לא היה ניגון אלא פקעת של זכרונות מלאות תודה ואושר. היתה זו התפרצות חד-פעמית ואחרונה שלא ראינו ולא נראה דוגמתה. זה היה ריקוד שקיפל בתוכו את כל האדם. הנער, האיש, הסבא, המת, המצבה, הקדיש – כל האדם רקד כאן את ריקודו האחרון והמאושר ביותר.

הרגשתי דחיפה בצד. לצדי עמד הקשיש שבאחי, נינים כבר היו לו, שערותיו הלבנים מזמן. הוא עמד לידי כל הזמן כבול עץ, מבלי להניע אבר. עיניו היו סגורות, פיו קמור, גבות עיניו פרפרו קמעא מתוך עצבנות. כעת הוא דחף אותי... נו!...

— מה נו? – שאלתי בלחישת.

הוא פקח עיניו והביט בי בדומיה... הוציא ידיו מתוך כיסי הקפוטה המשובצת והתחיל לטפוח בשקט לקצב רשרוש הרגליו הרוקדות.

אני פחדתי לעשות זאת מאימתה של סבתא.

אולם היא שמעה את הטפיחות הקלות, הרימה עיניה בתמהון, כאילו רק כעת נזכרה שאנו עדיין נמצאים. נתחייכה, וזה היה האות שהיא מסכימה לכך.

ואז התחיל האח הקשיש לטפוח כף אל כף ולשיר:

— אוי טאטע! נאך א קידוש... נאך א קידוש, נאך א קידוש...

ואחריו התחילו כולם למחות כפיים לקצב ריקודם של סבא וסבתא, ולשיר את השיר שלא היה שיר כלל, אלא פקעת של זכרונות מאושרים.

אינני יודע כמה זמן מחינו כף וכמה זמן רקדו סבא וסבתא. יודע אני שמיד לאחר שסבא חזר למיטתו, הלכתי הביתה וכל הדרך בכיתי, אף כי יודע אני שאסור לבכות בשבת, אולם היו אלה דמעות של אושר שלא ידעתי עד כה.

ובמוצאי שבת הלך סבא לעולמו...

בס"ד

היחס של היהדות שומרת התורה והמצוות להקמת המדינה, בעיקר בתחילת שנות הקמתה, נע בין שני קצוות קיצוניות. היו שראו בה מהלך שמימי של תחילת הגאולה, של שיבת עם ישראל לארצו וסוף-סוף שליטה ריבונית של העם על ארצו, והיו שראו בה מעשה שטן, ולכל הפחות עוד נסיון מנסיונות הגלות המר, חורבן של העם והשחתה של הארץ, וסמל של כפירה ומרידה בה' ובתורתו.

בין שני הקצוות הללו התהלכו המוני יהודים, כשהם נעים בין קצה אחד למשנהו. עיתים הרגש גבר והשמחה הפנימית גאתה למראה מדינה יהודית עם צבא יהודי, העברית כשפה מדוברת וכו' וכו', ועיתים השכל ומראה העינים גבר לנוכח החורבן הרוחני המומט על פנימיותו של העם, ניתוקו מהדת והמורשת, הפיכת כל קדוש ויקר לבזוי ומאוס, ורמיסת התורה בראש חוצות.

ככל שחלפו השנים הלכו הדברים והתחדדו, וכיום אין צורך להסביר לדור הצעיר, כמה "יום העצמאות" אינו יום חגנו, והמדינה היא לא שלנו. כמה כל שאיפתה הפנימית היא רק להרחיקנו מתורת אבותינו, וכמה כפירה וחילון נזקפו ל'זכותה' במהלך שנות קיומה. אולם בשנותיה הראשונות של המדינה הקו היה מטושטש למדי, ואצל רבים מאד השמחה ותחושת ההתרגשות ביום העצמאות היתה אמיתית וכנה.

רבי דוד זריצקי, היה עומד מדי שנה בהגיע "יום העצמאות", ומכה על ראשה של המדינה, מחשב את חשבון נפשה, כמה היא התרחקה ממסורת האבות, וכמה רחוקה היא ממימוש החלום של "ותחזינה עינינו בשובך לציון", ומוציא מליבם של הטועים הרואים במדינה התגלמות של גאולה וישועה.

בגליונו מופיע מאמר שכתב בשנת תשכ"ז, תשע עשרה שנה לקום המדינה.

בברכה שנזכה לחזות במהרה בשובנו לציון ברחמים, בגאולה האמיתית והשלמה בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו. אמן

בברכה
מערכת "נר לדוד"

העצמאות היא זו?

התופים מתופפים, החצוצרות תוקעות, צה"ל צועד בחוצות ירושלים ורבבות אנשים יחזו במראה היפה הזה. הרבה אנשים יתיישבו ביום העצמאות ליד שולחן ערוך מאכלים טובים, כל אחד לפי אמתחתו. כל המדינה חוגגת את יום העצמאות.

אולם כמה מכל אותם החוגגים יבקשו לדעת מה בעצם רוצים בחגיגות אלה, מה מסמל היום הזה, מהו?

האם מצעד צה"ל הוא המסמל את היום? צבא יש לנו מאומן כהלכה ומצויד בכלים חדישים, צבא ככל צבאות העולם, היודע לצעוד לא רק ביום העצמאות בצעד חגיגי, אלא גם לעבר האויב.

האם הדגל התכלת-לבן המתנופף לרבבותיו על הבתים והמשרדים, הוא המסמל את עצמאותה של המדינה, את ריבונותה ואת גאוותה על כך שהנה – דגל יש לנו, כשם שיש לכל מדינות העולם, והדגל הוא המאפיין, המצביין את המדינה, הנותן לה גושפנקה של מדינה בין כל מאה ועשרים ושבע המדינות שמהודו ועד כוש.

האם הסעודה החגיגית היא המסמלת את העצמאות של המדינה, כי הרי כבר הותקנו מאכלים מיוחדים לשם זה, הכל כדי לתת לעצמאות אופי.

ואמנם, צה"ל הוא יהודי, הדגל יהודי, המאכלים – אולי יהודיים ברובם – ומה עוד?

לא, איננו שונאי המדינה. להיפך, אנו שהכוונת שלנו מכוונת במשך כל השנה למדינה, רואים עליה כל רבב. אנו אוהבים אותה יותר מכל אלה המתברברים וטוענים על מונופול לאהבת המדינה.

אלא שאנו אוהבים מדינה יהודית, לא סתם מדינה, ואילו רוב ה"מאוהבים", אוהבים את המצעד, את החגיגה, ואינם שמים אליה לב במשך כל השנה וכל שכן ביום זה, האם הם מכירים נכון את אשר אהבה נפשם?

להוספה לרשימת התפוצה
נא שילחו את המילה "הוספה"
לתיבת המייל "נר לדוד" – nerledovid@gmail.com

דומני, כי היהדות הדתית מבקשת מן המדינה היהודית פחות מאשר כל אזור אחר בה, שכל אלה שבאו לכאן מארבע כנפות הארץ, ביקשו להיבנות, ביקשו חיים חדשים, רדפו אחרי דירה יפה וכלים נאים, ואילו אנחנו לא ביקשנו כלום. כל מה שרצינו לא צריך היה לעלות למדינה כי אם פרוטות בלבד, אנו לא בקשנו חיים חדשים אלא להמשיך כאן בין יהודים את חיינו. בקשנו להקים מן האפר והעפר את שרידי הבית היהודי שנחרב. בקשנו להכניס לבית החדש המוקם כאן, בכל בית קטן או גדול, את שרידי האפר, את הקדושה שבו, שלא ישכח הדבר לעולמים. לא ביקשנו עושר ונכסים, לא בקשנו צי גדול ולא ארמונות מפוארים, לא בקשנו חוויות בסביון ולא מקרקעין כדי לסחור בהם.

כל מה שבקשנו הוא – להיות עצמאיים. היינו – יהודים. הואיל ואברים שונים בגופנו התחילו להסתגל לתרבות אחרת, התחילו לאט לאט להתנוון, נמצאו כאלה שהפכו מקצתם לצרפתים, לפולנים, לאנגלים או לערבים, וכאלה שמחציים ומעלה היו פולנים או הונגרים או רומנים ורק מחציתם ופחות מזה נשארו עדיין יהודים.

ואנו רצינו שכאן במדינה העצמאית, יזרום דם יהודי באותם אברים שנידלדלו, ויחיו העצמות היבשות, יקימו כאן דורות חדשים של יהודים עצמאיים.

עצמאיים לחלוטין, ללא שום תערובת של נכריות, ותהיה הנוצצת, המזהירה, הדמוקרטית והמחייבת ביותר, ותהיה זו אף מבין החסידיים של אומות העולם, נהיה מוכנים לטעת יערים לכבודם, לערוך משתאות לכבודם, לתת להם ממונו, לכבד אותם בכל הכיבודים הרצויים להם, לשאת אותם, את חסידי אומות העולם על כפיים, אולם לא רצינו שמדמם יוקז לדמנו, רצינו להיות עצמאיים, כלומר – יהודים. יהודים על כל המגרעות והחסרונות והפגמים שבנו, וכמובן – על כל המעלות הטובות שלנו, יהודים כאלה כפי שצוירו על ידי שטרייכר בעתונו המפורסם, יהודים כפי שצוירו בעיני העולם בשעה ששלח אותנו למשרפות האש, יהודים בעלי חוטם גדול, בעלי וזקן ופיאות, יהודים של כל השנה, רצינו שוב לקרא בשם יצחק, יעקב, דוד-יאנקל ומשה-לייבל, לא להיקרא אדולף או יאצק או עבדאללה.

— עצמאיים לחלוטין!

והנה צועד צה"ל העצמאי, והנה מתנופף הדגל העצמאי, והנה אנו יושבים בבית שלנו ומשטרה יהודית שומרת עלינו שלא יגנבו מביתנו, ואנו אוכלים מאכלים שלנו – מאכלים עצמאיים.

אולם האם במשך תשע עשרה השנים, אנו עצמנו נהיינו עצמאיים או שמא, וי, וי, הפכנו למשועבדים יותר מאשר היינו בגולה.

בודאי קשה לשמוע דברים באלה, אולם ביום זה חובה עלינו להרהר ולהסיק מסקנות.

אתה מחפש בכל פינות המדינה, אתה נוטל נרות יהודיים והולך על פני משרדי הממשלה, רחובות הערים, מערכות העתונים, המכללות, הכנסת – ומחפש את היהודיות של המדינה – ואינך מוצא.

אתה רואה כתב עברי, לשון עברית, ספרים כתובים בלשון עברית. אתה רואה לפניך פנים יהודיים, אולם את היהודיות של המדינה אינך נוצא בשום מקום ובשום פינה, לא בדבור ולא במעשה, לא להלכה ולא עובדה אחת שתשמח את לבך ותאמר אליך:

— הנה, זה בשבילך, רק בשבילך, היהודי הנצחי!

בואו לפינת החוק: הבאנו אתנו מלאי ענקי של חוקים, טובים או לא טובים – אבל חוקים שלנו. שבטי הזולו באפריקה לא ניסו לקבל הלכה אחת יהודית, ואילו אנו, היהודים, כבר הספקנו לקבל חוקים מכל אומות העולם ולא ניסו אף פעם לרדת לעומק דעתו של העם, האמנם הוא מסוגל לקבל זריקת חוק כזו? הרי לפני שמזריקים זריקה חדשה עושים נסיונות במשך שנים על בעלי חיים, מחשש שמא היא תזיק לאחד האברים וכאן הזריקו לנו מיד עם קבלת עצמאותנו המדינית זריקות של חוק שנלקחו מנסיובים שטרם השתמשו בהם היהודים, מבלי לנסות תחילה האם טובים הם או שמא יצא שכרם בהפסדם?

ואמנם, לא זו בלבד שיצא שכרם בהפסדם, אלא שיצאנו וידינו על הראש, אף הלכה אחת יהודית לא הוכנסה לחוקים שלנו, והרי החוק, זהו הצעד הראשון לעצמאות מדינית ואף תרבותית, חוק עצמאי פירושו – שלטון עצמאי, פירושו – עמידה על משמר כבוד של העם על כל שכבותיו.

והנה ישבו מחוקקים וחיפשו בכל החוקים של העולם, מלבד בחוק העצמאי שלנו, ואף אחד לא הרהר בשעת-מעשה: בשביל מי אני עומד לחוקק את החוק? הרי בשביל יהודים שזה עכשיו הגיעו מדרך שארכה כאלפיים שנה, ויש להם ותק בענין זה יותר מאשר לכל עם אחר, כיצד אגיש לו דברים כאלה שאיני יודע כיצד הוא יגיב עליהם, אולי הוא יבעוט בחדש ובישן גם יחד.

וכך אמנם קרה, בעטו בכל, את החוק היהודי זרקו, וחוקים אחרים לא נשתרשו בלב האומה אלא על ידי מאסר, משטרה – השוט.

אולם היהודי הורגל לשוט, השוט – כדוגמת החוק, מדבר אליו בשפת העמים.

אף חוק אחד עצמאי אין לנו. במשך תשע עשרה השנים שאנו קוראים לעצמנו עצמאיים, אף חוק אחד ריבוני אין לנו. אני מדבר על ריבונות יהודית.

היכן הגאווה הלאומית שלנו? הרי אנו מתהלכים עכשיו מלאי גאווה שיש לנו מדינה, למה אנו מתהלכים כעניים מרודים על פתחי העמים ומבקשים מהם נדבות-חוק כדי לכלכל את המשטר שלנו.

היכן היא העצמאות בפניה זו?

* * *

היינו תמיד, במשך כל הדורות, מיום שהחלו לקרוא אותנו בשם "עם", עצמאיים בחינוך ובשיטותיו. הודות לכך, יש לנו, כידוע ספריה גדולה מאד, יותר גדולה מאשר לכל עם אחר, בכל תחומי המחשבה של האדם, הפילוסופיה והשירה, ונתנו לעולם יותר מכל עם אחר. לא התפארנו בכך ולא בקשנו תשלום מכל אותם העמים אשר העתיקו מספרותנו ככל שעלה על רוחם, מבלי לשלם לנו "תמלוגים" כחוק, סלפו אותם לרעתנו, והשתמשו בחלקים הללו המסולפים – כדי לרצות אותנו.

היינו בטוחים שהמדינה היהודית העצמאית, תדע לפחות בפניה זו, לכלכל את דרכה כעצמאית ראויה לשם מכובד זה.

והנה, לא זו בלבד שבמשך תשע עשרה השנים הללו לא התעצמנו בעצמאותנו הרוחנית היהודית, אלא ירדנו פלאים, כי מלבד הישגים בניתוח מתים – לא השגנו כלום. בשטח היהודי ירדנו כה פלאים, עד שעם-הארצות משתוללת בכל תוקפה ברחבי הארץ, נערים ונערות אינם יודעים כלום על עמם ושל מולדתם ועל תורת ישראל, לועגים לכל מה שבשם "יהדות" יקרא, מכריזים ללא כל מעצור – כי הם אינם יהודים אלא ישראלים, כי אין להם כל קשר עם המדינה והעם היהודי, וכי הם יהיו מוכנים, אם יחסר להם משהו במדינה הזאת – לצאת לכל ארץ אחרת.

חינכו מאות דורות לאהבת הארץ. הודות לחינוך זה הגענו עד כאן, חינכנו את ילדינו לאהוב את עמנו, כפי שהוא – ומסרנו את נפשנו בשביל כל יהודי, לא רק בשביל יהודי חי, אלא אף בשביל יהודי מת.

והנה במקום אהבה – יוקדת שנאה, שנאה ליהדות, לעם היהודי, וגרוע מזה – אדישות טוטאלית לכל אשר קורה במדינה, כאילו לא היתה זו מדינה שלנו אלא היינו בה רק אורחים נוטים ללון.

היכן הפינה העצמאית בחינוך, אבן היסוד לכל בנין יהודי המוקם בכל מקום ובכל זמן ובכל הנסיבות, אף הקשות ביותר?

* * *

...ומי כעמך ישראל – גוי אחד בארץ!

אחדות זו שמרה עלינו יותר מאשר כל צבא, הודות לה המשכנו בדרכנו, וכשירד השוט על אבר בגופנו – נצטעק כל הגוף שהשתרע על פני העולם כולו. הודות לאחדות הזו קיבלנו את התורה, הפכנו לעם נצחי.

וכשהתחילה העליה עם כינון המדינה. הכריזו כי הנה בא היום הגדול בו באו האובדים מארץ אשור והנדחים מארץ מצרים, ומעתה יתאחדו כולם והיו לעם אחד.

ואנו – לשבעים עמים היינו, לשבע מאות ושבעים.

השנאה העדתית – אוכלת בנו, ושנאה זו לובתה על ידי שהוסר הצלם האלוקי מעל האדם הישראלי, בכוח פשוט את צורתם של העדות השונות, אולם לא הצליחו לייצב ולעצב דמות ישראלית עד היום, והנה נתקבל פרצוף מטושטש – לא יהודי ולא נכרי, ואין אחד מאתנו היודע מיהו ומה תפקידו בעולמו. האחד שונא את חברו אך ורק משום שהוא יליד ארץ אחרת. התורה, המצוות, אהבת האדם והמקום שאיחדה את כולנו וחפפה עלינו וכל הזמן – בוטלה מן העם בישראל, ובמקום זה בא כוח הזרוע, הכסף, והשלטון – אולם אין בכל אלה לעצב דמות חדשה, אי אפשר למעוך צורה מגובשת במשך אלפי שנים ולייצר אחרת במשך תשע עשרה שנה.

ואנו מפוזרים ומפורדים בארצנו. בגלות היינו מפוזרים ומפורדים בין הגוים, ואילו כעת אנו מפוזרים ומפורדים בין היהודים. במדינה היהודית כל אחד עושה שבת לעצמו, מייצר "תורה" חדשה, כי מי שפה לו – מדבר על דברים שאין לו בהם מושג קל שבקלים, מחווה דעה על מעצבי האומה, והוא עצמו – ריק! אין בו אף לחלוחית של אותה היהדות השרשית.

קודם היינו כולנו יהודים, ואילו כיום בשנה העשרים למדינה נשארו מעט מאד יהודים. יש לנו כנענים, ושמיים, יש לנו סוציאליסטים וקומוניסטים, וציונים ובלתי ציונים. לפני היה כל יהודי – יהודי לפני הכל, עכשיו הציונות הביאה לידי כך שתחלה נהיים ציונים והיהדות אינה חשובה כבר, כיון שאפשר אף בלי זה.

* * *

מיום שיצאנו ממצרים היינו העם הטהור ביותר בכל הבחינות, הן מבחינת טוהר המידות, המוסריות המשפחתית, הצניעות.

תשע עשרה שנה לאחר קום המדינה אבדנו את כל זה בצורה המבהילה ביותר, ואף רבי המדינה כבר מאשרים כי אכן הגענו לדרגה הנמוכה ביותר. אנו, העם ששמר על טהרתו יותר מכל עם אחר, בתנאים הקשים ביותר, איבדנו את השליטה על היצר לחלוטין ומעשי התעתועים בארץ עוברים כל גבול. אנו צועדים בראש רשימת העמים ה"מתקדמים" בשטח ההפקרות ובפריקת עול הצניעות. אם משהו בסוף העולם ממציא שחיתות מוסרית חדשה, אנו הראשונים הקופצים על כך. ההפקרות בשטח זה היא איומה, וקשה כיום לעבור ברחובות הערים אפילו בחורף, שלא לדבר על חדשי הקיץ. במדינה מופיעים עתונים וירחונים מן הסוג הגרוע ביותר, שכמעט ואין דוגמתם בעולם כולו, והנוער העובר ברחוב, רואה את זה וקורא את הכתוב והמצולם שם ומתדרדר לתהום יותר ויותר – ומציל אין. המדינה מרשה לעשות זאת בטיעון של דמוקרטיה. רוצחים ילדים, שוחטים את הנוער לעינינו ואנו מתרצים זאת בתירוץ של דמוקרטיה.

עדיין לא היה ביום מן הימים של ההיסטוריה שלנו שהמוסריות שלנו בשטח הצניעות כה נרמסת כמו היום בשנה התשע עשרה לקיום המדינה.

ועל השחיתות במשרדי הממשלה ובחברה הגבוהה וכו', אין צורך להרחיב את הדבור, במשך כל השנה מלאים העתונים מעללי שחיתות איומה.

* * *

וכשהתופים מתופפים וצה"ל צועד, ואתה מבקש לשמוח שהנה אתה נמצא בארץ, וכל חייל הצועד לפניך הוא יהודי וכל טנק וכל כלי הנשק האחרים – הם כליך, וכל העומדים, היושבים, המתהלכים, הנוסעים והישינים בבתיהם – הם אחיך היהודים – כואב הלב כשאתה נאלץ להשתיק את עצמך ולומר – – –

— הלואי ויכולתי לשמוח.

נר לדוד - גליון 59 כ"ט אייר תשפ"א

בס"ד

תשעה קבין תכלת ירדו לעולם, תשעה נטלו שמי ירושלים, וכן מן הכוכבים הם נטלו מן הברק ומן הרמז יותר מאשר הכוכבים שבכל העולם כולו, אף על פי שכל כוכב יש בו כדי כל העולם שלנו והותר, הרי כוכב המאיר בליל ירושלמי לוחט סביביו, הוא מתנענע בתפלת ערבית עד עלות השחר ותוך כדי התפלה הוא מתלהב כאילו רוצה לפרוץ לו דרך בין מיליוני חבריו, לרדת אלינו וללמדנו כיצד משבחים את הבורא.

עשרה קבין טוהר ירדו לעולם, תשעה נטל הלילה הירושלמי. אין בו שמץ של ערבוביא, הוא לילי יותר מכל הלילות שבעולם, והוא נח על פני כל החלל ומשרה עליו שלווה של קדושה. וכשאתה הולך בין ריסי עיניו של הלילה הירושלמי, הנך חופן דומיה שאין לערובה עם דומיה אחרת, אף של זו שעל פני המים בליל ירח.

כי הלילה הירושלמי חושב מחשבות לעשות בזהב בכסף ובנחושת, והוא שזור את הכוכבים בכסף הירח ובנחושת הגגות הקמורים, המרכינים ראשם בפני שטף השלווה. והלילה הירושלמי עמוק הוא מן העומק, ומן השחור המכסה אותו מתקלף זוהר שאין להרגישו אלא בשעה שאתה מתכנס כולך לתוכו, בוחש ברעיוןך את הקרב הלילי, חש בעצמיותו הלילית משתפכת לתוך תוכך ושוטפת כל תחושה אחרת מאשר התחושה שאתה נמצא ברגע זה בירושלים.

בירושלים אשר היפה בשיריה היא שירת הבוקר של היקום המטולל הסובב אותה, אשר היפה בסיפוריה הוא סיפור האבנים, העצים, הרוח המביאה בשמי-שמים, היא שרה את שירה ומספרת את ספורה. מיום שהושתת העולם, בו ברגע נברא שירה, נוצר סיפורה, עם רקמת חייה הראשונה נרקמה אגדתה שהיא אחת האגדות שאינן אגדות, והיא רוקמת פתיל חייה מני אז ועד היום, דרך אש ותימרות עשן, דרך חרב היונה ומוות בחלונותיה, אולם אף פעם לא קוננה ירושלים על עצמה, אף פעם לא התפלשה בעפר, זעקת הכאב בהישרף בניה בתוך קדושתה שזורה היתה ומהולה במחיאית כפיים של מלאכי הקודש שראו כבר את תחייתה.

ההתרגשות שאפפה את המוני בית ישראל לקראת חג השבועות תשכ"ז היתה מיוחדת ונדירה.

אך ימים ספורים קודם לכן שב הכותל המערבי לידיים יהודיות לאחר תשע עשרה שנה בהם לא ניתנה גישה לעם ישראל לשפוך שיח וצקון לחש לפני אביו שבשמים במקום ממנו לא זזה שכינה.

השמחה והאופוריה בציבור היו בשיאם, אחרי ימים רבים של מתח ודאגה מאימת האויב שזמם להשחית ולהחריב את הכל, וזממו שב על ראשו מתוך ניסים גלויים ורחמי שמים מרובים.

בערב החג נפוצה הידיעה כי הצבא מכשיר את הגישה אל הכותל, ובלי תיאום והתארגנות מראש, באופן ספונטני לגמרי, נהרו אל הכותל במהלך החג, בעיקר בעלות השחר, המוני בית ישראל מכל רחבי ירושלים.

רבי דוד זריצקי שמעודו לא היה ליד הכותל, שכן הגיע לארץ לאחר שהכותל כבר היה בידי הירדנים, צעד אף הוא לעבר הכותל באשמורת הבוקר של אותו חג שבועות, ואת ההתרגשות הגדולה ואת הרטט אותם חש ביחד עם רבבות הצועדים הוא הותיר על גבי העיתון, ביד אמן, מתוך הים הגדול של הרגש היהודי שהיה בתוכו.

בתפילת
ותחזינה עינינו
בשובך לציון ברחמים
מערכת "נר לדוד"

וכך היא צומחת ועולה מן הלילה שהוא שחור מן הלילה, ומן היום שהוא יומי יותר מאשר היום, וכך היא גאה על פני הריה, פורשת שמלת חופתה מני אז ועד היום וכוכביה עדיין לא הפסיקו לרקוד בשמחתה, כפי שהם רקדו בליל התקדש יבוס, בליל עליית וירידת המלאכים, בליל שתיית דודים את יינה.

והלהבה אשר שרפה אותה, תלויה ועומדת, מתלקחת סביבה לבל יגעו בה ידיים מסואבות, והרי היא עדיין לוהטת על פסגת הר הבית כדמות אריה המתפרקד על פני הלילה מלא הירח או על פני היום מלא האור שאין אור יקרות כאורו.

ובלילה הזה ראינו, אנו הרבבות, שצעדנו אותו לילה בין שבילי הכוכבים, בן רסיסי הליל שנתפלגו ונתנו לעבור כקריעת ים סוף בשחרור ישראל מן העבדות, את הלהבה הזאת, את דמות האריה שרבץ עדיין באותו מקום.

וזה היה בשעה שנתפלג הלילה ויד של אור קרעה את השמים והנה נראה היום החדש.

— יום הכותל.

ב

— דבוק הלילה בעצמו ולא הותר לו עדיין למעט את עצמו, להחיש את צעדי, והרי הוא נשאר בעיצומו אף בשעה שלש, לבו כבר לא היה נתון לעצמו, מתחתיו השתרע העם היהודי על בניו ובנותיו, על זקניו וטפיו. הכוכבים בראותם את הרבבות, כמעט ונתלשו מכיפת השמים, שלחו מבטי אהבה, ירו חיצו אור להאיר את דרכם באפילת הלילה. אולם אלה הרבבות אשר צעדו מכל פינות עיר הקודש כמהופנטים על ידי הכותל שטרם נראה, לא היו זקוקים לאור, הם לא ראו כלום, לא היו זקוקים לעינים. הרגליים הלכו, אלה היו צאצאי צאצאיהם של רגלי היוצאים לגולה לפני כאלפיים שנה, של הרגליים אשר צעדו על פני כל העולם, מוכים ופצועים, זבי דם, רגליים אשר הלכו והלכו ללא הפסק במשך כל אותן השנים ואין שעל אדמה על פני כל התבל כולה, שלא נדרס על ידן, הרגליים צעדו בבטחה והלילה ביקש לפנות להם את הדרך, אלא שלא היה צורך בכך, הם הלכו כאילו זה עתה עזבו את המקום המקודש ביותר, הם הלכו כאילו זה עתה עזבו את ביתם בגליל, בדרן, בצפורי, בבית שערים, כדי לעלות לרגל לבית האלוקים. הם עזבו כאז, לפני אלפיים שנה, ועלו לרגל, על נשיהם וטפם, אל הר ציון.

מכל הרחובות באו הם, הבתים נשארו ריקים, עמדו הבתים הירושלמיים זקופים בגאווה, כי הנה הם שומרים מעתה את עצמם, כבאותם הימים הגדולים בשעה שכל האומה עזבה את אשר לה ועלתה ירושלימה, השאירה את הבתים בידי המלאכים, את אדמתם בידי טללי בוקר ולילה, את עדריהם לרועה בלתי נראה, והלכו לראות את פני האדון ד'.

הנה הם צועדים בני ישראל, אהובי א-ל, וצעדיהם נבלעים בדומיית הלילה הירושלמית. רק רחש דומם מתקפל אחריהם, ואבן מקנאה בחברתה, וסלע חומד מקומו של הבא אחריו, כיון שטפח אחרי טפח מתקרבים בניו של מקום אל הרגע המיוחל, שאילו פינו מלא שירה כים ולשונו רינה כהמון גליו אין אנו

מסוגלים להביע קורטוב מאותו אושר כביר, מאותה צהלה עמוקה, מאותו גיל מתרונן שלא מצא מקום בלב ולא מחשבה במוח ולא פעימה בדם, והיו הצועדים נדחפים על ידי אלפיים שנות צפיה חדורת כאב איום, מלאה כמיהה שלא נודעה כמותה מיום ברוא אלוקים שמים וארץ, והיתה הצפיה כה גדולה עד שנדמה לכל אחד מן הצועדים לעבר הכותל כי אין זה נכון שהוא, יאנקל בן משה, הוא התולעת ולא איש, חרפת האדם ובזוי עם, כי הוא היהודי הנודד – צועד אל ביתו העולה ומיתמר עד לשמים.

ותהי הצפיה כה גדולה עד שאנשים לא דברו מאומה ביניהם, הילדים לא בכו, קרה שמשהו חנק בגרון, קרה שהלב לא מצא מקומו בחזה, קרה שהגוף לא הרגיש בגשמיותו, והידים כאילו מששו באפילה וחיפשו אחרי הגוף שהם צמודים לו.

ואיש לא אמר לרעהו 'בוקר טוב' או 'חג שמח', ואיש לא שאל בשלום רעהו ולא נשמעה תרועת שמחה ולא נראתה דמעת-גיל. שרר שקט מוחלט. השמים השמימיים של ירושלים הילכו על ראשי אצבעות אחרי הצועדים. יד ענקית התפרקה על פני היקום ואיימה על החלל האנסופי:

— ש-ש-ש-ש! בני רחל שבים לגבולם.

וככל שהתקרבו הצועדים לדרך שעוד לפני כמה ימים סגורה היתה, סגורה על מסגר שרק אלוקים פתח אותו כעת, וככל שנתמעטה הדרך המובילה אל שער האלקים, כן נתמעטה היכולת המחשבתית. כל מה שהיה לו לאדם ברגעים אלה נצמד אל המקום, שעדיין שרוי היה באפילה. כל מה שנשאר בגוף התרכז בעיניים, והעיניים מלאות היו דמעות שעדיין נתיראו לצאת ממחבואן והעיניים לא ראו לפנייהן שום דבר מלבד אותה האמה המקרבת אותן אל הכותל.

— הכותל!

ג

— הכותל!

רוב הצועדים עדיין לא ראו אותו. הם בכו על אבניו, הם התפללו דרכו, הם הרגישו את נוכחותו בכל מקום ובכל זמן, אף רגע אחד במשך אלפיים השנים האיומות לא הסיחו דעתם ממנו. הוא ליווה אותם, הוא, על אבניו הענקיות שחזותן נשתמרה אצל כל יהודי. הם מתו, נולדו, נהרגו, שמחו ובכו מתוך אמונה ותקוה כי הוא מסתכל בהם, אחרת אי אפשר היה להמשיך לחיות, אחרת לא היה טעם לכל אלפיים שנות הגלות המרה והאיומה הזאת. ללא התקוה הזאת שעוד ניצמד אליו בבכי קורע לב, בשמחה שאין למעלה הימנה, ברטט של קודש הקדשים, לא היה כדאי להיותלות, להיחנק, להישרף בכבשונות, ללכת בגולה אחרי גולה, לשאת בגאון את הטלאי הצהוב או הלבן או כל סימני הקלון וההשפלה. אלמלא התקוה הזאת, לא היינו מגיעים עד כאן, לצעוד בלילה הירושלמי הנהדר הזה, כשכולנו עוורים מרוב רצון לראותו.

אולם רוב הצועדים עדיין לא ראו אותו.

וכל אחד מן הצועדים הרהר בלבו: כיצד הוא נראה? האמנם אגיע אליו, האמנם אעמוד על ידו, האמנם תפול דמעה אחת שלי, דמעונת קטנה זו ששייכת רק לי, זו שאינה מובנת לשום אדם. רק לאבנים הענקיות הללו, דמעה השמורה אצלי מזה כאלפיים שנה, האמנם באמת אוכל לבכות אותה כעוד מחצית השעה, שעה או שעתיים? האמנם?

— יוצרי ובוראי, יוצרי ובוראי, רחשו כולם. אלוקים בשמים ובארץ אשר אין עוד מלבדך, פוזם על ידי יהודי שרץ ריצה משונה כאילו מישהו רודף אחריו, רץ ומסתכל סביבו ואינו רואה כלום, רץ ומפזמן משהו שאינו מובן רק לו, לא ניגון ולא בר-ניגון, היתה זו אולי הדמעה הקטנה הזו שלא רצתה עדיין להתפרץ. ויהודי קטן

הקומה שזקנקנו הלבן הלך לפניו מרטיט מרוב התרגשות, צועד זה כאלפיים שנה, צועד בדבר הזו, ואלפי אלפים מכשולים הוא כבר עבר, ומיליוני מיתות הוא כבר מת, ואלף פעם ופעם הוא נזרק מכאן, ועכשיו הוא בכל זאת צועד כשטליתו תחובה לו תחת בית שחיו. וזקנקנו מתריס כנגדו על שהוא אינו רץ כדבעי, ידיו מגששות כאילו היא מבקש לפרוץ לו דרך אותו צועד היהודי הנודד, צועד על פניו הזעומים של העולם כולו העומד נדהם ומפנה דרך ליהודי הקטן הזה.

— האמנם זה כותל של אבנים? האם יקבל את ידי הפשוטות, האם אוכל להניח את ראשי עליו ולבכות, לבכות, לבכות... ואחר כך לשמוח, לשמוח, לשמוח...? האם אוכל עכשיו להציץ בעיני האבן והם יציצו בעיני ונאמר כל אחד לחברו: – 'שלום עליכם! מזמן לא ראיתך פנים אל פנים...'

ואז נתחבק, האבן הענקית ואני, וכאמא הרואה את בנה אחרי הרבה שנים, לא נמצא מלים, נעמוד כך חבוקים, וכל העולם כולו ידום ברגע גדול זה, ולא נראה שום דבר מלבד אחד את השני והאבן מקיר תזעק אלי: הוי בני, הוי בן בטני, הוי ילד יסורי, אבוי שרוף באש, אבוי המורד מן התליה, והרי אתה ירדת אלי שלם בנשמתך ופצוע בגופך, הוי!

ואז אולי תבוא הדמענות הקטנה ששמרתי עליה במשך אלפיים השנים האיומות הללו, אותה הדמעה ששמרתי בעת שאמא נלקחה לאש, בעת שאבא הובל לתליה, בעת שהאחיות הובאו ליריה, אותה

הדמעה המקפלת בתוכה את כל האושר של האדם היהודי שאין לה ביטוי ולא מובן במוח האנושי. ונתחלק בה, חציה אשאיר לי, לשעת אושר שעוד תבוא כשהכותל יהיה האחד מן הארבעה, וחציה אשאיר לך.

— הכותל!

כך צעדו הרבבות בשעה שתיים, שלש, ארבע בלילה הזה, ליל השימורים, וכל אחד הרהר בצורה אחרת, וכל אחד עטף את הרהורו בעטיפה אחרת, וכל אחד הוציא ממחבואות חבויים ביותר מחשבות שלא מצא אותן עד אותן השעות הגדולות, וכל אחד תיאר לעצמו בצורה שונה את פגישתו הראשונה עם הכותל המערבי, וכל אחד תיאר לעצמו בבהירות האפשרית ברגע זה, מה הוא יעשה בשעה שהוא יגע באבני הכותל, האם יספיקו לו הדמעות? האם לבו יחזיק מעמד?

ד

הפציע השחר!

ריסי העינים שלו נפתחו קימעא קימעא, הוא הניף במטפחת לבנה לעבר האלפים שעמדו עטופים בטלית ליד המחסום הראשון אולם עדיין לא גילה להם את הכותל, ההרים נזדקרו פתאום מול המתפללים, אלא שעניינם כבר היו צמודות מזמן לכותל ולא הבחינו בהם, בהרי ירושלים, והם נסוגו, ההרים.

ההמון גדל מרגע לרגע, קול התפילה מילא את כל הרחבה, דפק על ראשי ההרים מסביב, טיפס על צמרות העצים שהשתתפו בתפלה ברכיבת ראש צהוב-חול, השתלשל בהמולה שקטה במורד המוביל אל הכביש הפתלתל, טיפס על גבי השוטרים העייפים ועלה בעצמו לעבר הכותל, הראשים התעטפו בטליתות, התפילה התגברה מרגע לרגע, אולם כל עין שמרה על הדמעה שלה, הלב שמר על אנחתו, הרגליים נתקעו בקרקע המאובנת לבל תרקודנה, חבל על כל תנועה, יש לשמור אותה למען הכותל, עוד חצי שעה, שלשת רבעי שעה, חמישים דקות, לא פחות.

"יום ליום יביע אומר" מצטעק אחד, המלים פורצות מגרונו והוא זורק ידיו היהודיות למעלה כאילו מבקש לעצור בהן, "ולילה ללילה יחוזה דעת. אין אומר ואין דברים" האמנם? והרי הכל מתפלל עכשיו, הכל מבקש לזנוק, השחר בוקע ועולה על הראשים, פוסע בצעדי-ענק על פני התכול המתבהר, הר ציון עומד קשוב, למרגלותיו נסללה הדרך ועליה עומדים כעת אלפים רבים של רגלים דרוכות, מתוחות עד לאבדן הרגשת הכאב, מישהו סופק כף אל כף מרוב התרגשות, אולם רובם עומדים בתפלה חרישית, מנינים לעשרות, כל קבוצה בוחרת לה פינה בתוך מערבולת האנשים ומתפללת.

לא הרגישו האנשים כיצד נעלמו הכוכבים, הם יראו את הצעדה לעבר הכותל מאחורי כתפיה של השמש, והיא כבר יצאה והניחה לרגלי הצועדים את כפות ידיה למען אשר ידרכו עליהן בני אברהם יצחק ויעקב. עכשיו נתגלתה כל הסביבה, אנשים תוחבים עיניהם בחלל המואר אולם עדיין אינם רואים כלום מלבד המוכר להם, אלפים דרוכים למעלה מיכולתם הפיזית, אבל אף אחד אינו מתפרץ, אינו מבקש, אינו צועק,

כולם מתפללים, אלפים הלכו קודם לטבול במקוה, כדי להיות טהורים ומקודשים לקראת הרגע הגדול שהם עומדים להיכנס בו, לנשום בו, לחיות בו ולא לשכוח אותו עד נשימתם האחרונה.

האם הרגשת בחלחלה שעברה בקהל?

כאילו זרם חשמלי פגע בכולם, העביר צמרמורת באלפי הגופים והזניק אותם בבת אחת, כזרם מים אדיר

פרץ ההמון כשנפתח המחסום, הוא פרץ קדימה, זקנים השורכים רגליהם בקושי, ילדים, נשים, אף אחד לא הרגיש כי יש צורך ברגלים, אף אחד לא שאל האם יספיקו לו כוחותיו לטפס את כל הדרך הזו, ההמון זרם קדימה כגוש ענק אחד, זרם תוך תפילה, לרגע נעמד קהל עצום ומתוך הרעש בקע קול אדיר:

— שמע ישראל, ד' אלוהינו, ד' אח------ד'!

נעצר לרגע, כדיון, ופרץ קדימה.

והכביש דהר איתם, התפתל בכאבי אהבה שהיתה עצורה אלפי שנים, הרים את ראשו ודהר קדימה, כמוהם – בעינים עצומות, פניו השחורים של הכביש כאילו נתמלאו פתאום קמטים, ואינך יודע אם קמטי חיוך הם או קמטי התאמצות מופרזת.

קרוב למאתיים אלה יהודים עלו ברגל לכותל המערבי

ההמון גדל מרגע לרגע, קול התפילה מילא את כל הרחבה, דפק על ראשי ההרים מסביב, טיפס על צמרות העצים שהשתתפו בתפלה ברכיבת ראש צהוב-חול, השתלשל בהמולה שקטה במורד המוביל אל הכביש הפתלתל, טיפס על גבי השוטרים העייפים ועלה בעצמו לעבר הכותל, הראשים התעטפו בטליתות, התפילה התגברה מרגע לרגע, אולם כל עין שמרה על הדמעה שלה, הלב שמר על אנחתו, הרגליים נתקעו בקרקע המאובנת לבל תרקודנה, חבל על כל תנועה, יש לשמור אותה למען הכותל, עוד חצי שעה, שלשת רבעי שעה, חמישים דקות, לא פחות.

"יום ליום יביע אומר" מצטעק אחד, המלים פורצות מגרונו והוא זורק ידיו היהודיות למעלה כאילו מבקש לעצור בהן, "ולילה ללילה יחוזה דעת. אין אומר ואין דברים" האמנם? והרי הכל מתפלל עכשיו, הכל מבקש לזנוק, השחר בוקע ועולה על הראשים, פוסע בצעדי-ענק על פני התכול המתבהר, הר ציון עומד קשוב, למרגלותיו נסללה הדרך ועליה עומדים כעת אלפים רבים של רגלים דרוכות, מתוחות עד לאבדן הרגשת הכאב, מישהו סופק כף אל כף מרוב התרגשות, אולם רובם עומדים בתפלה חרישית, מנינים לעשרות, כל קבוצה בוחרת לה פינה בתוך מערבולת האנשים ומתפללת.

המודיע. ז' סיון תשכ"ז

מלמעלה ראית נחש ענקי, מחוספס, שצבעיו מבהיקים מול השמש שהתפרסה על פני כל השטח, נעצר פתאום ליד מחסום ופורץ שוב קדימה כאילו מישוהו דוחף אותו, ממריץ הולם ברגליו והוא רץ לקראת הבוקר, לקראת ההרים שהתחילו להתרכז סביבו ולהתבונן באנשים הללו שההיסטוריה העלתה אותם על זרועותיה ונושאת אותם כעת לתקופה חדשה, לקראת משהו אדיר וכביר המושך אותו בחבלי קסם.

עוברים את השער — — —

ה

— הכותל!

זה לא יהיה מובן, אולם הוא הופיע בפתאומיות כזו, עד שנעצרה נשימתם של הרבבות, פתאום הוא הזדקף לפניו ממש, והרי הוא, הוא הכותל, אלה הן האבנים, אלה הם האבנים המפורסמות ביותר בעולם, אלה הן אבנים מחוספסות, ענקיות, שראינו אותן מזה כאלפיים שנה בחלום, בהקיץ, על גבי תמונות, ראינו אותן בתוך העיניים של אלה שראו אותן, בתוך הפה של אלה שסיפרו עליהן, ידינו תמיד הושטה אל התמונה אולי נזכה למשש את המוצק שבהן, לא נשארו נכלמים לאחר שלא מיששנו כלום, תקוותנו גדלה עוד יותר, לא היזלנו דמעה בכדי, היתה זו דמעה של אהבה שלהט הגיהנום שעברנו בו – לא ייבש אותה.

עכשיו הן לפנינו, ממש הן, לא על גבי תמונה ולא בפי המספרים, ומותר לנו למשש בהן, לנגוע בהן, להדביק שפתים רועדות מבכי עצור, לזהטות, מתפללות, צוהלות, אילמות מתדהמה, ומותר לנו להשעין את ראשנו העייף מהליכה על גבי גחלים במשך כאלפיים שנה, עכשיו מותר לנו לעמוד ממש על ידו ככל שיעלה על רוחנו, ומותר לנו לתקוע בשופר או סתם לעמוד מולו שעה ארוכה, ארוכה מאוד, שעה שתימשך ימים או אולי חודשים רבים, לעמוד סתם כך, כאדם הרואה לראשונה את בית הוריו שנאנס לעזוב אותו בהיותו ילד, להסתכל בכל חריץ באבנים הגדולות, בשקערוריות הרבות המשתרגות על פני כל הכותל, כקמטי זיקנה או קמטי בכי או קמטי חיוך, למשש את האזוב, לדשדש על גבי מרצפת האבנים, להרים את הראש ולראות את כל גובהו, להתהלך חופשי לאורך כל הכותל ללא פחד שמא תפגע אבן של ילד ערבי המשחק לפי תומו בראשך היהודי.

— הנה הוא, מיילל יהודי עבדקן כשהוא מליט את פניו בטליתו, מבקש לגשת, להתקרב, ואין רגליו מוליכות אותו.

— הנה הוא, טופחת אשה זקנה על פניה חרושי הקמטים, הדמעות מבצבצות מבין אצבעותיה, עיניה סגורות לחלוטין, היא דרוכה, פניה מלאי חרדה, ציפיה, תחנונים, אולם אין כוחותיה מספיקים כדי להתקרב צעד אחד לעבר הכותל המערבי.

— הנה הוא!

ורבבת האנשים נעצרה לרגע אחד, עיניים נתקעו בכותל ואי אפשר לראות בהן כלום מלבד הכותל, רגליים דשדשו במקום אחד, רגליים עייפות מהליכה של שעות, רגליים נוקשות מציפיה של שנים רבות.

הם עמדו, מביטים מולם כמהופנטים, רואים ואינם רואים, נתונים בהזיה שהעלתה אותם מעל האדמה, הדביקה אותם לכותל, ואי אפשר היה להזיז את מבטם לסנטימטר אחד לכאן או לכאן.

הם עמדו, הפה פעור, הפנים – עטופות בכותליות שאין למעלה הימנה, כל שריר בגופם מפרפר, מבקש לצאת ולנגוע ראשון בכותל, הלב פועם ומבקש להתפרץ, העיניים מבקשות להתקרב יותר ויותר, הידים מבקשות להיחלץ מן הגוף ולנגוע ולו נגיעה קלה ביותר – בכותל.

אולם ברגע הראשון לא ידעו הרבבות כיצד מגיעים לכותל, הם האמינו שאמנם רגליהם עומדות ליד הכותל, וכי עליהם לצעוד צעד אחד או שני צעדים כדי לנגוע בו.

ואחר כך התחילו להתקרב.

עקב בצד אגודל, רגל אחת לא האמינה כי אמנם השניה כבר התקרבה, היא היססה, והידים הושטו והעיניים נפתחו לרווחה ומן העיניים הפציעה דמעה, זו הדמעה הראשונה של יהודי ליד המקום הקדוש שלו, דמעה שהיתה חבויה בלב של כל אחד. החל מצעקתו הראשונה עלי אדמות ועד לאנחתו האחרונה, היתה שמורה דמעה זו לאותו רגע.

והכותל זקוף, קליפתו החיצונית עשויה אבן ובפנים הוא שר את השיר הנצחי של העם היהודי:

— היינו כחולמים.

והאבנים הגדולות נבלעו בין ידיים ואצבעות, נכנסו בכל הקיפן הענקי לתוך הקמטים הצוחקים, המייללים, הבוכים, של רבבת האנשים, וכל גרגיר של אבן מצא את מקומו מיד, בפנים, בעיניים, בלב, והנה התנפלו רבבות על האבנים, על גרגירי שריגי האבן, על האיזוב, על הלכלוך, וכל אחד נטל את כל אשר מסוגל היה לקחת באותו רגע, ללא מילים, ללא הבעה, ללא תפילה, וללא מחשבה או הרהור. הוא נעמד לרגע אחד ליד הכותל, ידיו מששו את האבן, מששו ומששו, ללא הפסק, והרגשת במישוש הזה כי הידים אינן מאמינות שאמנם הן, הידים של יצחק, יעקב, משה ושלמה – ממששות את האבנים הללו.

והנה נתחבקו שניהם, הכותל וגעגועי העם, הכותל ודמעות האומה, הכותל ואנקת העם המעונה, הכותל ותפלותיהם של רבבות, הם עמדו שניהם רגעים ארוכים חבוקים זה בזה, והרבבות הניחו את ראשם העייף על פניו של הכותל, כילדים שנפגשו שוב עם אביהם, ואין אפשרות להפרידם, והם חבוקים ודבוקים זה בזה, וכל אחד שומע ללא מלים את כל אשר יש לספר אחד לשני, וכל אחד מביע באלם מקודש, את כל רחשי לבו.

— אנא, הוסף לספר, אנא, אל תבכה ברגע זה, אנא, קרא קריאת שמע כשם שקרא אביך בעת שנפגש עם יוסף, אנא, אמור אחרי:

— שמע ישראל, ה' אלוהינו ה' אחד – ד – !

ר' דוד זריצקי בכותל המערבי

נזדעקה האבן זעקה בת אלפיים השנים, נזדעקה האבן הענקית ונתיפחה, בכתה, צחקה, והצחוק והבכי והיללות טיפסו ועלו על גבי הכותל, נתפזרו על פני כל הר הבית, מקום שרגלי יהודי לא דרכו בו מאז חרב בית המקדש ודרכו – עלו בסילודין לשמים.

עמדו הרבבות ופניהם כבושים בכותל. עמדו הרבבות ודמעתם חודרת ומרככת את האבן החיצונית, וכל אחד הוציא ממעמקיו את הדמעה המקודשת ביותר, אחדים – שיירי דמעות ממחנות ההשמדה, אחדים, שיירי דמעות ממשפחות שכולות, דמעות שכבר אזלו מזמן, ועכשיו נמצא שוב המקור, דמעות של אמהות שכולות ושל בנים יתומים, דמעות בים של עם נצחי שאף דמעה אחת שלו לא הלכה לאיבוד במשך כאלפיים שנות גלותו. הנה הוא אספן בכד הדמעות ועכשיו הן נשפכות על הכותל, סביבו, והשמש אינה מייבשת אותן והרוח אינה אוספתן, אלא הן נגדשות ערימות ערימות העולות אל-על.

הנה הוא עומד, ידיו פשוטות על הכותל, ראשו, מכוסה בטלית, שעון על הכותל והוא מיילל בקול גדול:

— יוצרי ובוראי, הוי, יוצרי ובוראי, וכך פעמים אין ספור.

הנה הוא עומד, מחזיק שתי ידיו מולו כברכת כהנים, עיניו צמודות לכותל והן מוזילות דמעות ללא אומר, כבר תם הבכי שנשמע, עכשיו הוא בוכה רק לעצמו ולכותל, אין הוא מבקש כלום ואין הוא מתפלל, הדמעות עושות את אשר הוא אינו מסוגל לעשות, אין הוא מתקרב לכותל, במרחק כמה צעדים הוא עומד ומסתכל, וזה כל מה שיש ביכולתו לעשות ברגעים אלה: לבכות חרישית, לשכוח את הכל, אף את עצמו – ולבכות.

הנה הוא עומד, רגליו מדשדשות את עפר המקום המקודש, והוא מוחה כף אל כף, אין הוא מרגיש בכך, אולם הידים מצאו כי עליהן לשמוח, והוא אינו מרגיש בשמחת ידיו, שכן הוא אינו נמצא כלל, הוא מטפס ועולה על גבי האבנים הענקיות, רוצה לחדור לתוכן, לשמוע מה בפיהן, ראשו מורם, שמש הבוקר מרטיבה את פניו בנשיקותיה המהוללות בכותליות, עיניו מחפשות משהו באבנים, הוא מבקש מהן רמז, חיוך, אולם הן כולן נתונות לרבבות.

הנה הוא עומד ורגליו מכרכרות ואין הוא מרגיש בכך, הרגליים היהודיות שרקדו "מה יפית" בחצרותיהם של מאות פריצים, הרגליים היהודיות שגלו מגלות לגלות, הרגליים היהודיות שהוליכו את היהודי לכבשן האש – אלה מכרכרות עכשיו כרכור קטן. אין הגוף מתרומם כלל, כי זה ריקוד של רגליים בלבד, והן מתקדשות בריקוד זה, הן עצמן, עד שיגיע הריקוד לכל הגוף יקח זמן, בינתיים הרגליים מכרכרות לבד, איזה פזמון חדש הם מצאו, וליד הרגליים הללו מכרכרות רגליים אחרות, מבצבצות מבין קפוטת או חשופות בתוך מכנסים בלבד, רגליים שהורגלו לריקודי מצוות ושלא הורגלו כלל – כולן מכרכרות מבלי שהגוף ירגיש בכך.

הנה הוא עומד, שולח את ידיו לצדדים. אין הוא יודע למה הוא עושה זאת, הידיים עושות זאת בינתיים לבד, אלא שידיים משתלבות בידיים אחרות, גם הן מחפשות את הנענוע שבבחינת נענוע של ד' המינים ותהי שרשרת של ידים משולהבות. והעיגול מתרחב. מכניס רגליים בתוכו, אחר כך עוד ידיים ועוד רגליים, אחר כך גם את הגוף, מיישהו שר, אחרים אינם מסוגלים להפסיק מבכי ורוקדים תוך בכי, אחרים מייללים לעצמם ומכניסים ראש בין הרוקדים וממשיכים לילל בכי של ילד קטן:

— יבנה המקדש עיר ציון תמלא, עיר ציון תמל – – – א!

הוא הוא עומד היהודי הנצחי, שזה עתה הגיע מדרכו הארוכה, הוא פושט את כפיו על פניו של הכותל, משעין ראשו על האבנים הענקיות, בוכה ואינו בוכה, מילל ואינו מילל, צועק בדומיה, צוחק ללא צחוק, רוקד מבלי שירגיש בכך.

הנה הוא עומד היהודי הנצחי, כפול רבבה, הוא והנצחיות נפגשו כעת שוב פעם, לאחר שלא ראו זה את זה במשך כאלפיים שנה, כל אחד נשא בחובו את עצמיותו של השני, לרגע לא הסיח אחד את דעתו מן השני, אי אפשר לו ליהודי לא להיות נצחי, ואי אפשר לו לכותל לא להיות יהודי.

עכשיו הם נפגשו שוב.

המודיע. כ"ב סיון תשכ"ז

להוספה לרשימת התפוצה
נא שילחו את המילה "הוספה"
לתיבת המייל "נר לדוד" – nerledovid@gmail.com

איש המצפון / י.ל. לוין

בדממה צעדו רבים וטובים אחרי מטתו של רבי דוד זריצקי ז"ל. בדממה מעיקה נתנו ביטוי לאבלם המשולש, על תלמיד חכם שהלך לעולמו במיטב שנותיו, על הלוחם הנאמן ורב הכשרון שהסתלק תוך כדי מלחמת הקודש, ועל הקול הטהור, המזוכך, שהרעיש עולמות, הסעיר והרטיט, דירבן ועורר. הקול שיצא מלב טהור וזך וחדר לכל לב. בכאב שלא ניתן לבטאו אלא בדממה מעיקה, צעדו רבים אחר ארונו של האיש בעל תכונות היסוד הרבות והמגוונות.

רבי דוד זריצקי ז"ל היה סופר גדול, עיתונאי מחונן, לוחם אמיץ. נקי לב ונקי כפיים, פיקח ומעמיק, אבל מעל לכל ולפני ואחרי הכל היה איש תורה. להלכה יצא את ישיבת ה"חפץ חיים" בראדין עם פרוץ השואה, עת ננעלו שערי מרכז התורה הגדול, ברח מזרחה, הוגלה לסיביר, הובל למחנה עבודה, נדד אחרי המלחמה לפאריז ועלה לארץ ישראל. אבל למעשה לא יצא מעולם את עולמה של הישיבה. לכל מקום שהלך - הישיבה עמו. אויר הקודש שלה, המולת הלימוד. בן י"ג היה רבי דוד עת הגיע לישיבה ולמעשה לא יצא ממנה עד ליומו האחרון. הוא היה ונשאר בכל לבו ונפשו בן ישיבה.

הסתלקותו הכמעט פתאומית של רבי דוד זריצקי ז"ל, בכ"ב בסיון תשל"ח, עודו בשיא כוחו ואונו, הכתה בהלם את כל מכריו וידידיו, ואת קוראיו הרבים שלגמו בשקיקה כל תג ואות מפרי תנובתו מעל גבי 'המודיע' מדי שבוע בשבוע.

תכניות ספרותיות רבות בהם הגה, בתוכם ספר חדש שפרקים ראשונים ממנו כבר התפרסמו בעתון, לא הספיקו לקרום עור וגידים, והוא נלקח בחטף לבית עולמו אותו בנה כל ימי חייו.

אבל יחיד עשה לו עתון "המודיע" שר' דוד היה מטובי כתביו ועורכיו מאז הקמתו, והיה הקול הישיבתי הצלול שלו כקטר המוביל אחריה את כל קרונות המערכת ומכוין את צעדיהם.

אחד מידידיו הרבים של ר' דוד במערכת העתון היה ר' יהודה לייב (לייבל) לוין בן מייסד העיתון וי"ר אגודת ישראל הרה"ח ר' איצ'ה מאיר ז"ל.

במשך עשרות בשנים עבדו יחדיו, כתבו יחדיו, ועמלו לקדם את העיתון שהיה אז השופר היחיד והקול הבווד של היהדות התורנית.

עם הסתלקותו ביכה ר"ל את רעו וידידו, וכמנהגו, שגליון היארצייט מוקדש למאמרים שנכתבו על הסופר לאחר פטירתו, אנו מביאים את דבריו בגליון מיוחד זה.

*

בימים אלו, ימי 'שבוע הספר', יצאו בני המשפחה, צאצאיו של ר' דוד, בצוותא עם הוצאת הספרים "יפה נוף" שזכתה להו"ל את ספרי זריצקי לפני כעשר שנים בהוצאה חדשה ומהודרת, במכירה מיוחדת של הספרים בהוזלה ניכרת ובסבסוד משמעותי, להקל על המוני בית ישראל הרוצים ומבקשים להביא לביתם את הוד הקדומים ואת הספרות המשובחת של גדולי הסופרים החרדים בעת האחרונה.

להשיג ברשת חנויות "יפה נוף".

בתפילה

שנזכה לתחיית המתים ולגאולה השלמה במהרה בימינו

מערכת "נר לדוד"

הסופר הרב דוד זריצקי ז"ל

מנחם הכהן.
בראשית דבריו פתח ראש הישיבה ואמר: רבנו היה קדוש וגם הוא היה קדוש. היה מתמיד ורודף תורה. בעל יראת שמים ובעל מידות. כולו היה תורה וירא'ה. קדוש היה בחניו וקדוש היה במעשיו. מבקשים אנו כשהוא עולה לשמים, לביידי של מעלה, ש"י יבקש על המשפחה, על ארצ'ה, על צויה בסכנה גדולה מהשם ירחם. ל"ק ראת פנים הספד המרגש שב והתכרז: אני מכירי ומודיעי שוב - הוא לא פגע בכבודו. כולו היה ללא רגש - ל"ק בן תורה. מתמיד גדול ללא רגש - ל"ק בטהרה. הגה אף מספרים עליו ניסים ונפלאות כאשר הגיע רבים מעוון. ע"ה תה הלך הוא לביידי של מעלה. די לנו הכבוד. ה' ירחם וירצו רגליהם ל"ק

ידת הלילה השיב גשמתו ליצירה. מסע ההלכות ההמוני, שבו השתתף פו אלפי איש מבני ירושלים החרדית ומעולם התורה והישיבות, החל עם יציאת המטה מבית ההלכות "שערי צדק".

בפתח מסע ההלכות נשא דבריו פ"י ירידה ברגשים הגאון רבי חיים חיים שמואלביץ, ראש ישיבת "קור" ב"י ירושלים, אשר הכריז פעמיים ושלש בקול רועם: בשם ראשי הישיבות הירונים מכריז ומודיע כי הוא לא פגע בכו. כל דבריו היו לשם שמים בלבד, הוא לא פגע בכבודם של ראשי הישיבות וכל מה שכתב ודבר היה לשם שמים בלבד. הוא מסר נפשו ל-

המודיע. כ"ג סיון תשל"ח

באיזו ערגה דיבר על השנים בהן עשה בישיבה. עיניו הפקוחות, המעמיקות חדור החלו נוצצות ויש ולא הצליחו להסתיר דמעות של כיסופים. בחלקם עברו עליו השנים הללו במחסור ובדוחק. ההקצבה מהישיבה לתלמיד הצעיר היתה זעומה "ובידי הורי לא היתה אפשרות לתמוך בי" – סיפר, רק אחרי שהתחלתי לשלוח סיפורים ל"טאגבלאט", ולקבל שכר סופרים בתמורה, הפכתי ל'עשיר' ויכולתי להרשות לעצמי לאכול ארוחה משביעה באכסניה של תלמידי הישיבה, לקנות חליפה שלימה ואפילו חדשה וגם לשתף חברים ברווחתי... "היה ברור כי את הכל רבי דוד ז"ל מוכן לתת כדי לחזור לראדין שלו, ל"שטענדער" שלו בישיבה, ולאו דוקא לתקופת ה'רווחה' בישיבה...

ואכן לא פסק רבי דוד מלימודו. למד בעיון, ומעל לכל באהבה, כי על כן היה האיש אוהב תורה, אהבה שבאה לידי ביטוי בכל שיחו ושיגו, בכל אשר כתב, בכל חום לבו שח על שיקומם של מרכזי התורה, מעיינות של גיל שטפוהו למראה כל בנין ושגשוג של תורה.

מרחוק נראה רבי דוד כקר מזג ומאופק ולמעשה היה כולו לב ורגש. מי שהכירו מקרוב, מי שבא עמו בקשר מתמיד, אלה שעשו עמו כברת דרך ארוכה, ידעו שהוא תמיד תוסס. מאחורי מוחו המבריק פעם לב גדול הפתוח לכל אדם ולכל בעיה. בעל רגש ששמר על מצפון טהור. רבי דוד ז"ל היה איש רעים, הוא היה איש תנועת "אגודת ישראל", אבל לפני הכל ומעל לכל היה איש המצפון, בחל בכל מעשה החורג מיושר בסיסי, מהגינות, מצפוניו שימש לו תלם עליו צעד.

רגיש היה מאין כמוהו. רגיש לעוול ומתקומם נגד עוול. לא היה חשוב לו מיהו עושה העוול ומי הנפגע, ובכלל אהב את החלש, את העני. איש חסד היה, שחיבב את היהודי העממי.

רבי דוד זריצקי ז"ל ניחן בכשרון ספרותי רציני מאוד, מתת אלקים. סופר עז ביטוי, בעל מבט חודר ומעמיק. אמן בחסד. סיפורו הראשון כתב בעודו נער, ונתגלה כבר אז כסופר גדול. סיפור ששלח לעתון אמריקני זיכהו בפרס ספרותי ראשון. אין ספק, לו פנה רבי דוד זריצקי ז"ל לספרות כמקצוע, אולי לא היה מגביל עצמו ועטו למישור החרדי תורני בלבד, כי אז היה מגיע בקלות לעושר ולתהילה בעולם הלא דתי, ואפילו לא יהודי. אבל אף לשניה לא חשב רבי דוד ז"ל לנטוש את מסגרתו כבן ישיבה, לצעוד מעבר לתחום המאבק למען המילה התורתית החרדית, הוא לא העלה על דעתו שמגיע

לו משהו תמורת קרבנו. משום שלא היה כאן לא ויתור ולא התנזרות כי על כן היה רבי דוד ז"ל, עצם מעצמה ובשר מבשרה של יהדות התורה,

בעל מבט חודר ומעמיק היה רבי דוד זריצקי ז"ל כסופר, שמעטים היו כמוהו ותמיד תר וחיפש אחרי הטוב, והאציל, אחרי המרומם והנעלה. בעולם המלא ספרות המתרפסת באשפתות, ששקעה לתהומות בחפשה אחרי מאוויים כמוסים ונימי לב, חיפש ומצא רבי דוד ז"ל את שירת הנפש והלב בעולם האצילות. פעם בדברו על השראה ליצירות הספרותיות שלו אמר: "בעודי ילד קטן אהבתי לחמוק לבית המדרש של הרבי מקארלין, שהיה בשכנות לבית אבי, אהבתי להביט לתוך עיניהם של כמה מהחסידים הישישים בעמדם בתפילתם. העיניים הללו והמבטים הללו מלווים אותי תמיד ועדיין אני תר ומחפש אחריהם..."

שנות הסבל ברוסיה הקומוניסטית שימשו לו כור היתוך. מבעד לסורגי מחנות הריכוז ראה את האדם הנרמס, את שלטון אדם באדם במטרה להרע לו, ראה את הרשע בהתגלמותו, החונק את שארית הטוב

תמונה נדירה שהתגלתה לאחרונה.
ר' דוד זריצקי בילדותו לצד אביו ר' אשר ז"ל.

שבאדם – כהגדרתו באחד מסיפוריו. לראשונה בחייו ראה את העולם האכזרי ללא כחל ושרק, ובכל זאת לא נפגמה אמונתו באדם באשר הוא אדם. הוא האמין לאנשים ולסיפוריהם. עם כל פקחותו גייס את כל אוצר התמימות שלו ביחס לזולת. לעתים לא נדירות התאכזב והיה והתאכזב קשות. אמרנו לו במערכת: אתה מאמין מדי לאנשים. והוא ענה בתקיפות: אמשיך להאמין גם אם אתאכזב נוספות, לא אאבד את האמונה באדם...

בימי המערכה על גיוס בנות, פירסם רבי דוד זריצקי ז"ל שורה של מאמרים ב"המודיע", שהרעידו כל, הוא גייס את כל כשרונו, כתב בדם לבו. בימים ההם נערכה ההפגנה הגדולה נגד גיוס בנות ושרות לאומי בירושלים בראשות גדולי ישראל. פגשתי את רבי דוד ז"ל בהפגנה ואמרתי לו: המאמר האחרון שלך הרעיד אותי ובמיוחד הקטע שאמר: "היתה לנו משפחה והרסתם אותה, היו לנו ילדים והרעלתם אותם, היו לנו לבבות וטמאתם אותם, הרפו ידיכם מפינת הטהרה היחידה שנשארה לנו". ענה לי רבי דוד ז"ל:

— "מה יצא מזה, הלא ההפגנה הגדולה הזאת אינה בסדר. התאספו כאן עשרים, שלושים אלף יהודים טובים וצועדים בשקט. כולם, כולנו צריכים לצעוק, לצעוק במלוא הכוח. קול צעקה שילך עד סוף העולם. הלא הם זוממים, ואולי בלי מודע, להכרית עם..."

רבי דוד ז"ל תבע תמיד למחות, לא לשתוק. פעם כתב מאמר על הצורך בהפגנה נגד חילול שבת בתל-אביב, אמרתי לו: רבי דוד, אתה מאמין שזה יעזור? ציבור חרד קטן בעיר חילונית ואנטי דתית גדולה. ענה לי רבי דוד:

— כך למדתי. שמע, פעם בבוקר אחד ראינו את ה"חפץ חיים" זצ"ל יוצא מביתו, לבוש מעילו ובידו מקלו, שאלנו אותו:

— לאן?....

השיב ה"חפץ חיים":

— בואו, יוצאים למלחמה ברשעים...

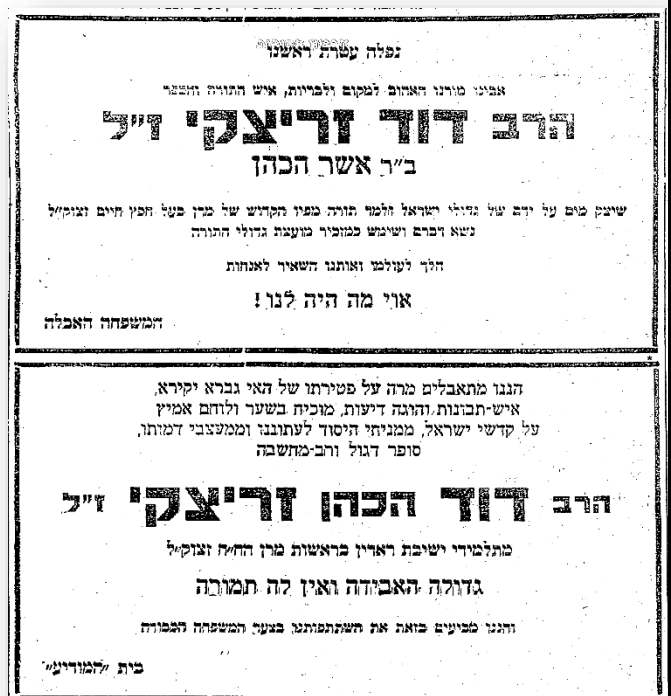
והוסיף רבי דוד ז"ל:

— הרשעים בפיו היו הקומוניסטים שליטי ברית המועצות. גם אז לא צחקתי, והיה ברור שמרן הישיש זצ"ל, עם מקלו בידיו הרועדות, יתגבר על עוצמת הסובייטים. אז למדתי לדעת שאין לזלזל במחאה, אפילו סמלית.

*

נתינת המשפחה היקרה, נתינת המשפחת בית "המודיע", נתינת היהדות החרדית הלוחמת, נדם הקול המרטיט והמסעיר. מי יתן לנו תמורתו.

המודיע. כ"ה סיון תשל"ח

להוספה לרשימת התפוצה

נא שילחו את המילה "הוספה"

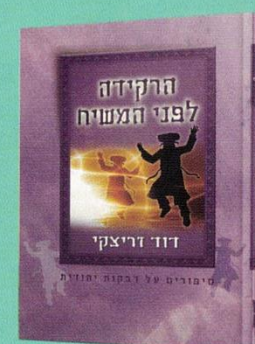
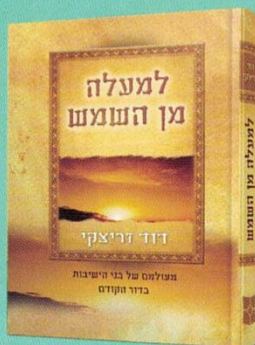
לתיבת המייל "נר לדוד" - nerledovid@gmail.com

נוסטלגיה הספרים שאהבנו

קריאת חובה: ספרי הרב דוד זריצקי

פסגת הספרות היהודית בהישג ידך

שמונה כרכים מהודרים, מפרי עטו של גדול הסופרים בדורות האחרונים ר' **דוד זריצקי** ז"ל תיאור גבורתם ועולמם הרוחני של בני הישיבות חניכי תנועת המוסר, הווי חייהם ואמונתם היוקדת של אנשי העיירה היהודית לפני השואה, ועלילות הישרדותם באימי התופת, כל אלו שזורים במסע ספרותי מרתק מטלטל ומחכים | **צוהר לעולמות מופלאים!**

מבצע מיוחד לרגל
שבוע הספר!

20 ש"ח
לכרד!